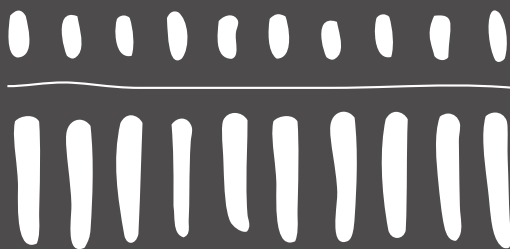

REVIVING THE ATHENIAN AGORA

ΑΝΑΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ

ΑΝΑΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ

REVIVING THE ATHENIAN AGORA

||||| **ATHENS 2012** |||||

Συνοπτική ιστορία των ανασκαφών της Αρχαίας Αγοράς
A Brief History of the Excavations at the Athenian Agora

Οι ανασκαφές στην Αρχαία Αγορά ξεκίνησαν το 1931, όταν η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών ανέλαβε την υποχρέωση να αποκαλύψει πλήρως το πολιτικό κέντρο της αρχαίας Αθήνας, να χτίσει ένα κατάλληλο μουσείο και να εξωραΐσει την περιοχή, μετατρέποντάς την σε αρχαιολογικό πάρκο.

Ήταν ένα τεράστιο έργο που απαιτούσε την αγορά ή απαλλοτρίωση δεκάδων σύγχρονων ιδιοκτησιών, προκειμένου να αποκαλυφθούν οι αρχαιότητες. Έκτοτε η Σχολή συνεργάζεται στενά με την ελληνική πολιτεία για να φέρει σε πέρας τους στόχους και να εκπληρώσει την υποχρέωση που ανέλαβε.

Οι ανασκαφές μεγάλης κλίμακας που πραγματοποιήθηκαν στη δεκαετία του '30 έφεραν στο φως πολλά από τα γνωστά κτήρια της αρχαίας πόλης: το Βουλευτήριο, τη Θόλο, το Βωμό των 12 Θεών, τη Στοά του Ελευθερίου Διός και τα δικαστήρια, μαζί με δεκάδες χιλιάδες αντικείμενα διαφόρων εποχών, από την Εποχή του Χαλκού ως τη Βυζαντινή περίοδο, τα οποία συντηρήθηκαν και μελετήθηκαν.

Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οι ανασκαφές συνεχίστηκαν, αλλά οι εργασίες εστιάστηκαν στο μουσείο και στο πάρκο. Μεταξύ των ετών 1953 και 1956 αναστηλώθηκε η Στοά του Αττάλου για να χρησιμεύσει ως μουσείο. Από τότε, η Στοά στεγάζει όλα τα αντικείμενα που βρέθηκαν στην περιοχή, μαζί με τα αρχεία της ανασκαφής τους, αποτελώντας ένα σημαντικό ερευνητικό κέντρο για τους μελετητές και τους σπουδαστές της Αρχαιολογίας σε όλο τον κόσμο.

The excavations at the Athenian Agora began in 1931, when the American School of Classical Studies at Athens undertook the obligation to expose the political center of ancient Athens, build a suitable museum and embellish the area, turning it into an archaeological park.

This was an extensive project that necessitated the purchase or expropriation of dozens of modern buildings, in order to bring the antiquities to light. Ever since, the School has been collaborating closely with the Ministry of Culture and Tourism in order to meet those goals.

Large-scale excavations took place in the '30s and brought to light many of the known buildings of the ancient city, such as the Bouleuterion, the Tholos, the Altar of the 12 Gods, the Stoa of Zeus Eleutherios and the lawcourts, along with thousands of objects dating from Byzantine times to the Bronze Age, which were conserved and studied.

After World War II, the excavations continued but work focused on the Museum and the park. Between 1953 and 1956, the Stoa of Attalos was reconstructed in order to serve as a Museum. Ever since, all finds from the area, together with the excavation archives, are housed inside the building, making the Stoa a significant research center for scholars and students of archaeology from all over the world.

Συγχρόνως, η μικρή Βυζαντινή εκκλησία των Αγίων Αποστόλων μελετήθηκε και αναστηλώθηκε στην αρχική μορφή της. Επίσης, χαράχτηκαν μονοπάτια, χτίστηκαν πεζούλια και φυτεύτηκαν εκατοντάδες δέντρα και χιλιάδες θάμνοι, προκειμένου το αρχαιολογικό πάρκο να καλωσορίζει τους επισκέπτες του.

Το σημαντικό έργο της δημοσίευσης των αρχαιολογικών αποτελεσμάτων ξεκίνησε το 1960 και συνεχίζεται ως σήμερα. Η βιβλιογραφία της Αγοράς αποτελείται από περίπου 60 τόμους και 400 επιστημονικά άρθρα που παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της ανασκαφής.

Μετά την ολοκλήρωση αυτών των σημαντικών προγραμμάτων, η προσοχή των ανασκαφών στράφηκε στην ανασκαφή μεγάλης κλίμακας. Ενώ η αρχική φάση είχε αποκαλύψει τις αρχαιότητες στην ανατολική, νότια και δυτική πλευρά του τετραγώνου της Αγοράς, η βόρεια πλευρά και τα κτήριά της παρέμεναν ανεξερεύνητα. Αυτό απαίτησε την ανασκαφή βορείως της επέκτασης του σιδηροδρόμου Αθήνας-Πειραιά, ο οποίος είχε κατασκευαστεί το 1890/1891. Τα πιο σύγχρονα κτήρια κατά μήκος της νότιας πλευράς της οδού Αδριανού απαλλοτριώθηκαν και νέες ανασκαφές μεταξύ του σιδηροδρόμου και της οδού άρχισαν το 1969.

Μέχρι το 1970 είχε αποκαλυφθεί ένα από τα σημαντικότερα αρχαία αθηναϊκά κτήρια -η Βασιλική Στοά- μαζί με δεκάδες σημαντικές επιγραφές.

At the same time, the small Byzantine church of Hagioi Apostoloi was studied and restored to its original form. Moreover, paths were laid out, benches were built and hundreds of trees and bushes were planted in order to welcome visitors to the archaeological park.

The important work of publishing the archaeological data began in 1960 and continues to the present. Today, the Agora bibliography constitutes approximately 60 volumes and 400 articles presenting the excavation results.

After the completion of these important programs, focus turned to large-scale excavation. The first phase of the excavation had brought to light the antiquities at the eastern, southern and western sides of the Agora square, while the northern part and its buildings remained unexplored. This necessitated excavating north of the extension of the Athens-Piraeus railroad, which was constructed in 1890/1891. The most recent buildings along the south side on Hadrianou street were expropriated and new excavations between the railroad and the street began in 1969.

By 1970, one of the most important buildings of ancient Athens -the Royal Stoa- had come to light, along with dozens of important inscriptions.

Στο διάστημα 1970-1974 πραγματοποιήθηκαν περαιτέρω ανασκαφές και έγινε και πάλι σαφές ότι, παρά τα σημαντικά ευρήματα, τα βόρεια όρια του τετραγώνου της Αγοράς δεν είχαν ακόμα αποκαλυφθεί. Το 1980 οι ανασκαφές έφθασαν ακόμα πιο βόρεια, διασχίζοντας την οδό Αδριανού. Εκεί, την ίδια χρονιά, μετά την αγορά ή απαλλοτρίωση άλλων έντεκα σύγχρονων κτηρίων εντοπίστηκε το δυτικό άκρο μιας μεγάλης Στοάς του 5ου αιώνα, ενώ το 2006 το ανατολικό άκρο της. Αυτό το μεγάλο κτήριο, το οποίο αναπτύσσεται παραπλεύρως του ποταμού Ηριδανού, ταυτίζεται με την φημισμένη Ποικίλη Στοά, οριοθετώντας τη βόρεια πλευρά του τετραγώνου της Αγοράς. Στα βόρεια, πίσω από το κτήριο, οι ανασκαφές αποκάλυψαν εμπορικά κτήρια που χρονολογούνται από τον 5ο αιώνα π.Χ. μέχρι τον 5ο αιώνα μ.Χ. Σήμερα θεωρούμε ότι μάς είναι πλέον γνωστά τα όρια της δημόσιας πλατείας και των δημόσιων κτηρίων.

Από την έναρξη των ανασκαφών, όλες οι εργασίες έχουν χρηματοδοτηθεί και εξακολουθούν να χρηματοδοτούνται σχεδόν εξ ολοκλήρου από αμερικανικές δωρεές ιδιωτών και ιδρυμάτων. Οι ανασκαφές αντανακλούν την υψηλή εκτίμηση και το χρέος που οι περισσότεροι Αμερικανοί αισθάνονται για τα επιτεύγματα της αρχαίας Αθήνας και τη συνεχιζόμενη επιρροή τους σήμερα.

The excavations went on between 1970 and 1974 and it became clear that, despite the important finds, the northern limits of the Agora square had not yet been exposed. In 1980, the excavations continued to the north, crossing Hadrianou street. In that area, after the expropriation of another eleven modern buildings, the western end of a large Stoa of the 5th c. B.C. came to light, while its eastern end was exposed in 2006. This large building, which runs along the Eridanos river, is identified as the famous Stoa Poikile that bordered the northern side of the Agora square. Later on, to the north, behind that edifice, the excavations brought to light commercial buildings dating from the 5th c. B.C. to the 5th c. A.D.. Today, it is believed that we know the limits of the public square and the public buildings. From the very beginning, all works related to the excavation have been funded and continue to be funded almost exclusively by private donations of American individuals and institutions. The excavations reflect the high esteem and indebtedness that most Americans feel for the lasting achievements and influence of ancient Athens.

Η μέριμνα της Ελληνικής Πολιτείας για την Αθηναϊκή Αγορά
The Care of the Greek State for the Athenian Agora

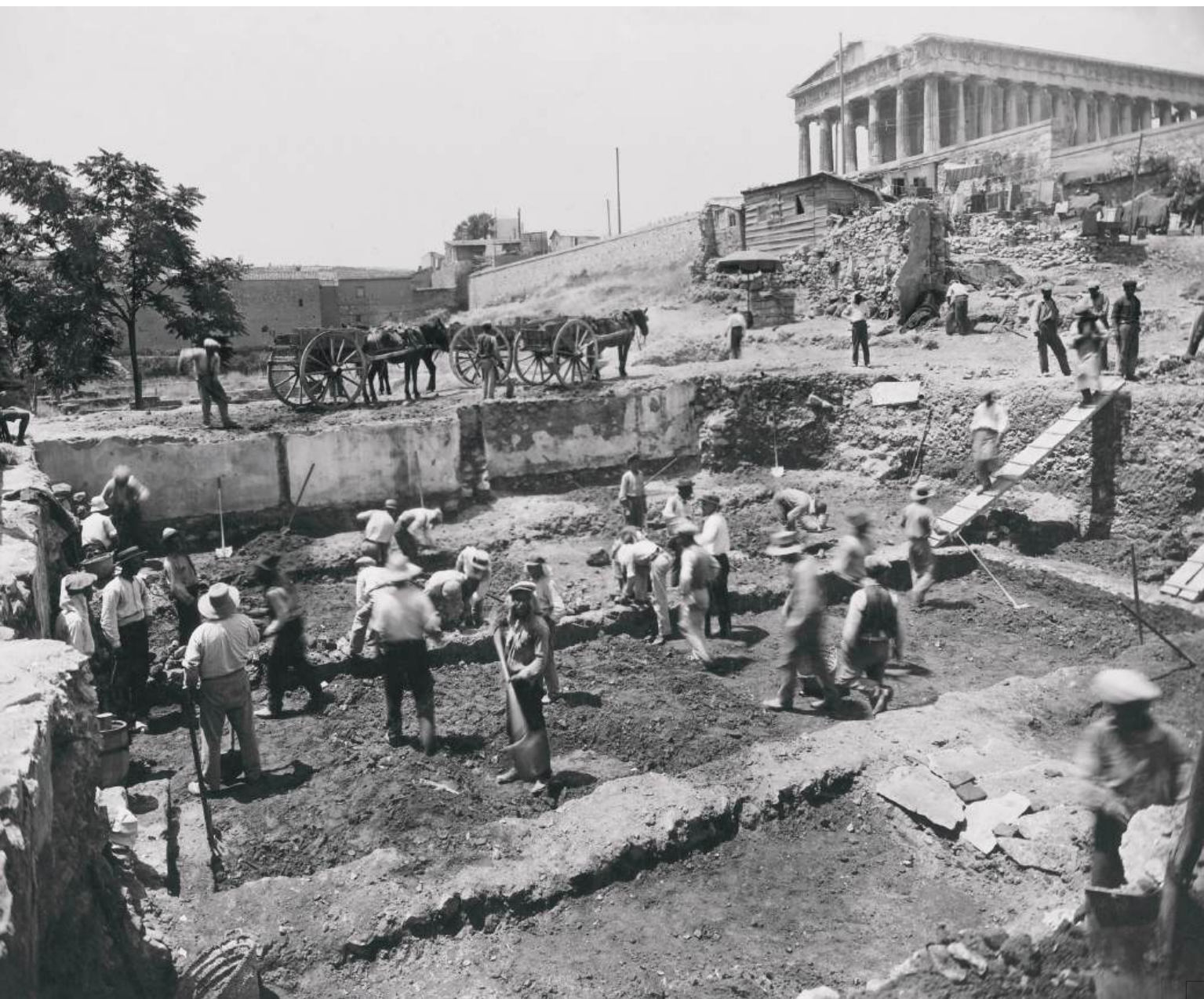

Η Αρχαία Αγορά της Αθήνας λειτουργεί ως οργανωμένος αρχαιολογικός χώρος υπό την αιγίδα της Ελληνικής Αρχαιολογικής Υπηρεσίας από τα μέσα της δεκαετίας του 1950, μετά τα εκτεταμένα έργα διαμόρφωσης που πραγματοποίησε η Αμερικανική Σχολή. Μεταξύ των ετών 1968-1975, το Ελληνικό Κράτος απαλλοτρίωσε τριάντα περίπου ιδιοκτησίες στη βόρεια και ανατολική πλευρά της Αγοράς όπου συνεχίστηκαν οι ανασκαφικές έρευνες της Σχολής, η ολοκλήρωση των οποίων έδωσε στον αρχαιολογικό χώρο την τελική μορφή του. Από το 1997, το Υπουργείο Πολιτισμού, στο πλαίσιο του έργου Ενοποίησης των Αρχαιολογικών Χώρων του Ιστορικού Κέντρου της Αθήνας, εκπόνησε ειδική μελέτη για την Αναβάθμιση της Αρχαίας Αγοράς και του Αρείου Πάγου, η οποία υλοποιήθηκε μεταξύ των ετών 1998-2004, με συγχρηματοδότηση από την Ε.Ε. και το Ελληνικό κράτος. Για τα έργα ανάδειξης των τεσσάρων αρχαιολογικών χώρων αρμοδιότητας Α' ΕΠΚΑ που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της Ενοποίησης και αναβάθμισαν το ιστορικό κέντρο της πρωτεύουσας, η Εφορεία απέσπασε το 2007 τιμητική διάκριση από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό «Europa Nostra».

The Athenian Agora operates as an organized archaeological site under the auspices of the Greek Archaeological Service since the 1950s, following the extensive landscaping of the area undertaken by the American School. In 1968-1975, the Greek State expropriated almost thirty properties on the northern and eastern sides of the Agora, where the School's excavation continued. The completion of the excavation gave the site its final form. From 1997, the Ministry of Culture, within the framework of the program for the Unification of the Archaeological Sites of the Historical Center of Athens submitted a special study for the Athenian Agora and the Areopagus, which was implemented in the years 1998-2004 thanks to joint funding by the European Union and the Greek State. For the implementation of work promoting four major archaeological sites and implemented as part of the Unification project that ameliorated the historical center of the city, the Ephorate was honored by the European Organization Europa Nostra in 2007.

Στο διάστημα 2003-2004, με την ευκαιρία της τελετής ένταξης των νέων μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση που πραγματοποιήθηκε στο ισόγειο της Στοάς Αττάλου και στο πλαίσιο των έργων ανακαίνισης Μουσείων εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας, πραγματοποιήθηκαν από το Υπουργείο Πολιτισμού εκτεταμένες εργασίες καθαρισμού και εκσυγχρονισμού του κτηρίου του Μουσείου και υλοποιήθηκε η ανακαίνιση και επανέκθεση του Μουσείου της Αρχαίας Αγοράς στο ισόγειο της Στοάς Αττάλου. Καινοτομίες της νέας έκθεσης ήταν αφενός η αποκατάσταση της κάτοψης του κτηρίου με την υποδήλωση της θέσης των μεσοτοιχιών των αρχαίων καταστημάτων της Στοάς, ώστε ο επισκέπτης να κατανοήσει την αρχιτεκτονική του αρχαίου οικοδομήματος, και αφετέρου η οργάνωση των εκθεμάτων σε θεματικές ενότητες με χρονολογική ακολουθία, ώστε να παρουσιάζεται στο κοινό η ιστορία του χώρου από τους προϊστορικούς μέχρι τους βυζαντινούς χρόνους. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα αρχαία έργα που σχετίζονται με τις λειτουργίες της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, η οποία γεννήθηκε και ωρίμασε σε αυτόν το χώρο του αρχαίου άστεως.

In 2003-2004, on the occasion of the ceremony for the accession of new members into the European Union in 2003, which took place on the ground floor of the Stoa and within the framework of the renovation of Athenian Museums prior to the Athens Olympic Games, the Ministry undertook the extensive cleaning and refurbishment of the Museum building and completed the new exhibition of the Agora Museum on the ground floor of the Stoa of Attalos. Innovative features of the new exhibition included the reconstruction of the buildings ground plan. The position of the partition walls of the ancient stores within the Stoa was clearly indicated, allowing visitors to follow the architecture of the ancient building and the arrangement of the exhibits in thematic units in chronologic order, presenting the history of the site from the Prehistoric years to the Byzantine period. Special emphasis was placed on ancient works of art associated with the operation of the Athenian Democracy that was born and matured in that area of the ancient city.

Το έργο “Αναβιώνοντας την Αρχαία Αγορά, τον τόπο που γεννήθηκε η Δημοκρατία”
Reviving the Ancient Agora: The Cradle of Democracy

Η αθηναϊκή Αγορά, λίκνο του δημοκρατικού πολιτεύματος, αποτελούσε έδρα των διοικητικών και δικαστικών λειτουργιών του αθηναϊκού κράτους και τόπο πολιτικών συγκεντρώσεων. Στο χώρο αυτό, κέντρο του δημόσιου πολιτικού βίου, ανεγέρθηκαν σημαντικά ιερά θεσμικού κυρίως χαρακτήρα, ιδρύθηκαν βωμοί, μνημεία και αγάλματα που θύμιζαν αθηναϊκούς θριάμβους και πραγματοποιούνταν εμπορικές συναλλαγές, θεατρικές παραστάσεις, θρησκευτικές πομπές και αθλητικοί αγώνες.

Τον Απρίλιο του 2008, η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών σε συνεργασία με την Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων υπέβαλαν στο Υπουργείο Οικονομικών πρόταση για την από κοινού πραγματοποίηση ενός έργου για την αθηναϊκή Αγορά με τίτλο «Αναβιώνοντας την Αρχαία Αγορά, τον τόπο που γεννήθηκε η Δημοκρατία», στο πλαίσιο του μέτρου Διαφύλαξης Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Τα προγράμματα Διαφύλαξης Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Κληρονομιάς πραγματοποιούνται από το Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας και συγχρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, στον οποίο συμμετέχουν τα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης κράτη Ισλανδία, Νορβηγία και Λιχτενστάιν.

In antiquity, the Athenian Agora, the cradle of Democracy, was the administrative and juridical center of the Athenian state and housed political gatherings. Its open square, the heart of public political activity, featured important sanctuaries, altars, monuments and statues commemorating Athenian triumphs, and housed commercial transactions, theatrical performances, religious processions and athletic contests.

In April 2008, the American School of Classical Studies at Athens in collaboration with the First Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities submitted to the Ministry of Finance a proposal for the joint implementation of a project for the Athenian Agora titled «Reviving the Ancient Agora: The Cradle of Democracy», within the framework of the measure "Preservation of the European Cultural Heritage".

Programs for the Preservation of the European Cultural Heritage are implemented by the Ministry of Development, Competitiveness and Shipping and funded jointly by the Financial Mechanism of the European Economic Area 2004-2009 grant and the Program of Public Investments.

Το έργο περιέλαβε δύο υποέργα:

> **την ψηφιοποίηση και ηλεκτρονική καταλογογράφηση των ανασκαφικών τεκμηρίων**, δηλαδή των ανασκαφικών ημερολογίων, φωτογραφιών, δελτίων καταγραφής αρχαίων, σχεδίων και αναφορών των ανασκαφών που πραγματοποίησε η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην αθηναϊκή Αγορά από το 1931 μέχρι σήμερα, καθώς και την ενημέρωση της δικτυακής πύλης της Σχολής, ώστε ερευνητές και μη ειδικευμένο κοινό από όλο τον κόσμο να έχουν πρόσβαση στο σημαντικό αυτό υλικό. Το υποέργο αυτό προτάθηκε από την Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών με προϋπολογισμό 681.626 €.

> **την ανακαίνιση και αναβάθμιση του υπάρχοντος εκθεσιακού χώρου** εμβαδού 1440 τ.μ. στον όροφο της αναστηλωμένης Στοάς Αττάλου, ο οποίος παρέμεινε κλειστός για το κοινό για περισσότερα από τριάντα χρόνια και την επανέκθεση αρχαίων γλυπτών μικρής κλίμακας και κυρίως της συλλογής ρωμαϊκών πορτραίτων της Αγοράς. Το υποέργο αυτό προτάθηκε από την Α΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με προϋπολογισμό 282.574 €.

The project had two distinct components:

> **The digitization and electronic cataloguing of excavation data**, namely excavation notebooks, photographs, catalogue cards, plans and reports of the excavations carried out by the School in the Athenian Agora from 1931 to the present, as well as the updating of the existing portal, in order to provide access to this material to scholars and the general public all over the world. This component was proposed by the American School of Classical Studies at Athens and had a total budget of 681,626 €.

> **The renovation and refurbishment of the existing exhibition space on the floor** of the reconstructed Stoa of Attalos, measuring 1440 s.m., which remained inaccessible to the public for over 30 years and the exhibition of small-scale ancient sculptures, particularly the collection of Roman portraits of the Agora. This component was proposed by the First Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities and had a total budget of 282,574 €.

Ψηφιοποίηση και ηλεκτρονική καταλογράφηση των ανασκαφικών τεκμηρίων
Digitization and Electronic Cataloguing of Agora Excavation Records

Τον Μάιο του 1931, η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών ξεκίνησε ανασκαφές στα βόρεια της Ακρόπολης, στην περιοχή όπου οι αρχαιολόγοι υπέθεταν πως βρισκόταν η Αρχαία Αγορά. Αντιπροσωπευτικά ευρήματα που ήρθαν στο φως σε περισσότερα από ογδόντα χρόνια ανασκαφών φυλάσσονται στην αναστηλωμένη Στοά του Απάλου. Επλεγμένα σημαντικά ευρήματα εκτίθενται στο μουσείο και στον ανοιχτό χώρο των κιονοστοιχιών, παρουσιάζοντας την πλούσια ιστορία της θέσης, ενώ τα περισσότερα από τα καταλογογραφημένα ευρήματα, τα οποία ξεπερνούν τις 160.000, φυλάσσονται στις αποθήκες και δεν είναι προσβάσιμα στο κοινό.

Η αρχαιολογική ανασκαφή είναι μια μη αναστρέψιμη διαδικασία. Για να μελετήσεις το παρελθόν, χρειάζεται να καταστρέψεις το παρόν. Η ευθύνη του αρχαιολόγου στο πεδίο μοιάζει με εκείνη του αστυνομικού στον τόπο του εγκλήματος. Όλα τα στοιχεία ζωτικής σημασίας για την κατανόηση και ανασύνθεση της ανασκαμμένης περιοχής πρέπει να καταγραφούν πριν αφαιρεθούν. Οι αρχαιολόγοι χρησιμοποιούν πολλά και διαφορετικά εργαλεία για να αποτυπώσουν το διαρκώς μεταβαλλόμενο πεδίο της ανασκαφής -και η φωτογραφία παίζει καθοριστικό ρόλο σ' αυτή τη διαδικασία.

Κατά τη διάρκεια της ανασκαφής, οι αρχαιολόγοι τηρούν ημερολόγιο στο οποίο καταγράφουν τις πρώτες παρατηρήσεις τους. Τις γραπτές περιγραφές συνοδεύουν συχνά πρόχειρα σχέδια ή κατόψεις που βοηθούν στην καταγραφή σημαντικών στοιχείων.

In May 1931, the American School of Classical Studies at Athens began excavations just north of the Acropolis, in the area where the ancient Agora was thought to lie buried. All finds that have been uncovered in over eighty years of excavations are stored in the reconstructed Stoa of Attalos. Selections of the most important objects, which illustrate the rich history of the site, are exhibited in the museum and in the open colonnaded galleries. The majority of the catalogued material, over 160,000 objects, are kept in storerooms and not publicly displayed.

The excavation is a destructive process. To study the past, you must destroy the present. In the field, the responsibility of the archaeologist is similar to that of a detective at a crime scene. All evidence critical to the understanding and reconstruction of the excavated area must be recorded before it is removed. Archaeologists use many different tools to record the constantly changing landscape of the excavation and photography plays a critical role in the process. While working in the field, archaeologists keep notebooks recording their immediate observations. To supplement these written descriptions, the archaeologist may include a quick sketch or drawing -a visual note to help record an important feature.

Καθώς ένα πρόχειρο σχέδιο δεν μπορεί να αποτυπώσει με την ακρίβεια που απαιτείται για τη συνέχιση της έρευνας, οι αρχαιολόγοι βασίζονται στις δεξιότητες και στα εργαλεία άλλων ειδικοτήτων. Για παράδειγμα, ο αρχιτέκτονας καλείται να κάνει ακριβείς μετρήσεις και να αποτυπώσει σε σχέδια την ανασκαφή. Ο σχεδιαστής καλείται να σχεδιάσει σημαντικές λεπτομέρειες ή να αποκαταστήσει σχεδιαστικά ένα αγγείο με βάση λιγοστά σωζόμενα όστρακα. Οι αρχιτέκτονες και οι σχεδιαστές απομονώνουν τα μη συναφή στοιχεία και με ταχύτητα αποτυπώνουν ένα κτήριο ή ένα αντικείμενο σ' ένα εύκολα αναγνώσιμο δυσδιάστατο τεκμήριο. Οι φωτογραφίες που τραβήχτηκαν κατά τη διάρκεια της ανασκαφής οπτικοποιούν την εξέλιξη της στο χρόνο. Οι λήψεις των κινήτων ευρημάτων –οι λεγόμενες και "mug shots" (φωτογραφίες σήμανσης) αν χρησιμοποιήσουμε μια αναλογία από το χώρο της εγκληματολογίας– επιτρέπουν την ταχύτατη οπτική αναγνώριση. Επειδή κάθε μέθοδος τεκμηρίωσης έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, όλα τα αρχαιολογικά τεκμήρια συσχετίζονται και συνεξετάζονται.

Η Στοά του Αττάλου φιλοξενεί τα άφθονα αρχαιολογικά τεκμήρια που έχουν συγκεντρωθεί κατά τη διάρκεια περισσότερων από ογδόντα χρόνων αρχαιολογικής έρευνας. Ένας τεράστιος όγκος ημερολογίων, κατόψεων, σχεδίων και φωτογραφιών τεκμηριώνει τις ανασκαφές που έφεραν στο φως το λίκνο της Δημοκρατίας επιτρέποντας στους ερευνητές να μελετήσουν το υλικό μιας από τις σημαντικότερες ανασκαφές της κλασικής περιόδου στην Ελλάδα.

However, a sketch cannot record the significant details with the accuracy crucial for subsequent examination. Thus, archaeologists rely on the talents of other professions and their tools. For instance, an architect is engaged to carefully measure and render precise drawings of the excavation. An archaeological illustrator is employed to draw the most significant features or reconstruct on paper a whole pot from a handful of sherds. Architects and illustrators filter out the extraneous and distill the most important details of a scene or object into quickly understandable two-dimensional records. Photographs taken during the excavations provide key visual milestones of the progress of work. Object photography, the equivalent to "mug shots", if we return to the crime scene analogy, provides a quick visual identification. As each method of documentation has its strengths and limitations, all archaeological records are linked and studied together.

The Stoa of Attalos houses the extensive archaeological records that have been maintained over the eighty-year history of the project. An almost countless mass of notebooks, plans, drawings, illustrations and photographs documents the archaeological excavations that have revealed the birthplace of democracy. These unique records document the excavations and allow scholars to study material from one of the most important excavations of the classical period in Greece.

Προσωπικά πιστεύω ότι η φωτογραφία, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο μέσο, μπορεί να ζωντανέψει την εξαιρετική δουλειά που έχει πραγματοποιηθεί στην Αρχαία Αγορά. Όταν πριν από τριάντα περίπου χρόνια εντάχθηκα στην ομάδα της Αγοράς ως φωτογράφος, έργο μου ήταν να τεκμηριώνω την εξέλιξη της έρευνας στο πεδίο της ανασκαφής και να φωτογραφίζω κινητά ευρήματα για τις καρτέλες καταγραφής και τις δημοσιεύσεις. Σχεδόν το σύνολο της φωτογραφικής τεκμηρίωσης αποτυπωνόταν σε ασπρόμαυρο φιλμ. Εκτός από την επεξεργασία και την προσθήκη νέου υλικού στο φωτογραφικό μας αρχείο, επέβλεπα επίσης στο σκοτεινό θάλαμο τη δουλειά ενός βοηθού φωτογράφου, ο οποίος τύπωνε φωτογραφίες από την εκτεταμένη συλλογή αρνητικών.

Εργαζόμουν μόλις λίγους μήνες στην Αγορά όταν η πυρκαγιά που ξέσπασε μια νύχτα σχεδόν κατέστρεψε το αρχείο των αρνητικών μας. Αυτό το περιστατικό λειτούργησε αφυπνιστικά. Εκτός από την καταστροφή που επέφερε η φωτιά, αυτές οι αναντικατάστατες φωτογραφίες είχαν υποφέρει επίσης από δεκαετίες κακού χειρισμού και πλημμελούς αποθήκευσης. Παρακινούμενος από αυτήν την παρ' ολίγον καταστροφή, πήρα την πρωτοβουλία να ξεκινήσω μια σειρά από προγράμματα που επικεντρώθηκαν στην πρότυπη διαχείριση και διατήρηση των φωτογραφικών συλλογών.

Personally I believe that photography more than anything else brings to life the extraordinary work that has been accomplished at the Agora Excavations. When I joined the staff as the photographer just over thirty years ago, my task was to document our work in the field and photograph the objects for the catalog cards and for publications. Nearly all our photographic documentation was captured on black- and-white film. In addition to processing and adding new material to our photographic archive I also supervised a darkroom assistant, who printed from our extensive negative collection.

One night shortly after I began working at the Agora, an accidental fire nearly destroyed our negative archive. This incident served as a "wake up call". In addition to the fire damage, these irreplaceable images had also suffered from decades of poor handling and storage. Compelled by this near disaster, I initiated several projects that focused on the preservation of our photographic collections to ensure their permanence. In some instances the job was easily accomplished by simply transferring the negatives from old enclosures to archival acid-free envelopes and providing stable conditions in climate-controlled storage rooms.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο στόχος επετεύχθη με την απλή μεταφορά των αρνητικών από παλαιούς σε νέους αντιόξινους αρχειακούς φακέλους και την εξασφάλιση σταθερών περιβαλλοντικών συνθηκών σε κλιματιζόμενους αποθηκευτικούς χώρους. Πιο δύσκολο ήταν το έργο της αναπαραγωγής των γυάλινων αρνητικών και της αντιγραφής των επικίνδυνων αρνητικών από νιτρική κυτταρίνη σε φιλμ ασφαλών προδιαγραφών. Μετά από προσπάθειες μιας δεκαετίας, τα αρνητικά και οι φωτογραφίες αποθηκεύτηκαν σε αισθητά βελτιωμένες συνθήκες, ενώ δημιουργήθηκαν αντίγραφα ασφαλείας για τα πιο σημαντικά αρνητικά.

Στις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αι., η λέξη «διατήρηση» ήταν το κλειδί για τη σωστή διαχείριση μας φωτογραφικής συλλογής. Σήμερα, στις πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα, η αντίστοιχη λέξη-κλειδί είναι «πρόσβαση».

Η εισαγωγή της ψηφιακής φωτογραφίας άλλαξε σημαντικά τον τρόπο διαχείρισης των φωτογραφικών αρχείων. Στη διάρκεια των τελευταίων δέκα χρόνων, στην Αρχαία Αγορά έχουμε δημιουργήσει ψηφιακούς πόρους που θα ενσωματώσουν όλα τα τεκμήρια των ανασκαφών. Η μετάβαση από το αναλογικό φωτογραφικό αρχείο στο ψηφιακό έχει πλέον σχεδόν ολοκληρωθεί, αλλάζοντας τον τρόπο πρόσβασης στο υλικό. Η ψηφιακή φωτογραφία έχει αντικαταστήσει το φιλμ, καθιστώντας τις φωτογραφίες άμεσα προσβάσιμες. Σήμερα δεν χρειάζεται πλέον να τυπώνουμε φωτογραφίες στο σκοτεινό θάλαμο.

A more difficult task was duplicating the glass negatives and the unstable cellulose nitrate-based film to safety film. After nearly a decade of work, the result was that the negatives and prints were stored under greatly improved conditions and safety copies of the most important negatives were produced.

Preservation was the catchword for properly managing a photographic collection in the last decades of the 20th century. Today, in the first decades of the 21st century, access is the watchword.

The introduction of digital photography has considerably altered the management of our photographic archive resources. During the past ten years, the Athenian Agora has been developing electronic resources that will integrate all archaeological records of the excavation. The transition from an analog photographic archive to a digital archive is now almost complete and has transformed how individuals can access our images. Digital photography has replaced film photography, permitting the images to be immediately accessible. Today, we no longer need to make prints in the darkroom.

Όταν κάποιος ζητά μια φωτογραφία από ένα από τα αρνητικά μας, το μόνο που απαιτείται είναι να ψηφιοποιηθεί και να σταλεί ηλεκτρονικά. Στη συνέχεια, τα ψηφιοποιημένα τεκμήρια εντάσσονται στο αρχείο μας. Έτσι το πρωτότυπο διατηρείται, ενώ κάθε ενδιαφερόμενος που διαθέτει πρόσβαση στο Διαδίκτυο μπορεί να ερευνήσει το υλικό μας από οποιοδήποτε σημείο του κόσμου.

Παρά τα σημαντικά βήματα που έγιναν, το ψηφιακό φωτογραφικό μας αρχείο παρέμενε ημιτελές. Η πρόκληση που καλούμασαν να αντιμετωπίσουμε ήταν η εξεύρεση ενός τρόπου με τον οποίο θα μπορούσαμε να δουλέψουμε «προς τα πίσω». Για να ολοκληρωθεί η μετατροπή του συνόλου του αρχείου σε ψηφιακό έπρεπε να ψηφιοποιηθούν περίπου εκατό χιλιάδες αρνητικά και φωτογραφίες - έργο αποθαρρυντικό λόγω του όγκου του, το οποίο κατέστη δυνατό χάρη στο πρόγραμμα «Αναβιώνοντας την Αρχαία Αγορά, τον τόπο που γεννήθηκε η Δημοκρατία».

When someone requests a photograph from one of our negatives, a scan is made and a digital file sent. Scanned files are then incorporated into our digital archive and "preserve" the original, while making the image accessible. Now anyone who has access to the Internet can view our resources from anywhere in the world.

But our digital photographic archive remains incomplete. The difficulty we have faced is finding a way to "work backwards". We need to scan all negatives and photographs to integrate the analog archive with the digital one. Only a small portion of our entire photographic archive is accessible. One hundred thousand images would have to be scanned -a daunting project that was made possible by the grant awarded by the EEA financial mechanism.

Craig Mauzy, Deputy Director of the Agora Excavations

Με το βλέμμα στο Μέλλον
Imagining the Future

Η φράση "μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις" περιγράφει εύστοχα τη δύναμη της φωτογραφίας. Μια φωτογραφία συνοψίζει σε μια στιγμή κάτι που θα χρειαζόταν δεκάδες σελίδων για να περιγραφεί. Σ' αυτή τη στιγμή συλλαμβάνει μια αντικειμενική εικόνα και, μέσα από μια οπτική, μηχανική και χημική διαδικασία, αποτυπώνει ένα «κομμάτι πραγματικότητας». Αυτά τα εγγενή χαρακτηριστικά του μέσου κατέστησαν τη φωτογραφία απολύτως αναγκαίο εργαλείο από την αρχή της έρευνας στην Αρχαία Αγορά. Σε κλάσμα δευτερολέπτου μπορεί να δημιουργηθεί ένα αντίγραφο της πραγματικότητας και αυτή η εικόνα, "γραμμένη με φως", αποτελεί πολύτιμη μαρτυρία για τους μελλοντικούς ερευνητές.

Οι παλαιότερες φωτογραφίες που βρέθηκαν στο φωτογραφικό αρχείο χρονολογούνται πριν την έναρξη των ανασκαφών και τεκμηριώνουν τις γειτονιές που προορίζονταν για διερεύνηση. Ο Theodore Leslie Shear Sr., πρώτος Διευθυντής των ανασκαφών, ήδη από την πρώτη ανασκαφική περίοδο το 1931 καθιέρωσε ένα λειτουργικό σύστημα αρχειοθέτησης, το οποίο εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ως σήμερα. Ο Shear είχε, επίσης, την προνοητικότητα να αναθέσει σε έναν φωτογράφο να τεκμηριώσει τις γειτονιές όπου θα γίνονταν ανασκαφές. Στις αρχές του 1930, ο φωτογράφος πραγματοποίησε ενενήντα λήψεις που διέσωσαν πολύτιμα στοιχεία για την εικόνα της περιοχής πριν τις ανασκαφές της Αγοράς.

The phrase a "picture is worth a thousand words" succinctly describes the power of a photograph. A photograph summarizes in an instant what might take a dozen pages of text to describe. Captured in that instant is an objective view utilizing an optical, mechanical and chemical process to render the scene. These intrinsic qualities of the media helped make it an indispensable tool from the beginning of the exploration of the ancient Agora. In a fraction of a moment, an exact copy of a scene is captured and this image, "written with light", provides an impartial witness for future scholars who study the excavated material.

The earliest images found in the photographic archive were actually taken before the excavations commenced and document the neighborhoods marked for exploration. T. Leslie Shear Sr. was appointed first Director of the excavations in 1931. From the very first season he established a comprehensive system of recordkeeping, one that has remained in place ever since. Shear also had the foresight to commission a photographer to document the neighborhoods where the planned excavations would take place. The photographer shot around 90 images during the first months of 1930

Καθώς η γειτονιά κατοικούνταν ακόμη, οι κάτοικοι φωτογραφήθηκαν στις καθημερινές τους δραστηριότητες ή στα καφενεία, ενώ τα παιδιά παίζοντας στην Πύλη των Γιγάντων. Το Ηφαιστείο, σε λόφο στα δυτικά, συμπεριλήφθηκε συχνά στις φωτογραφίες, λειτουργώντας ως γεωγραφικό σημείο αναφοράς. Ο Shear ανέθεσε την υλοποίηση αυτού του έργου προκειμένου να χρησιμοποιήσει τις φωτογραφίες σε διαλέξεις στην Αμερική. Οι φωτογραφίες αποτυπώνουν εικόνες της αθηναϊκής συνοικίας του Μεσοπολέμου που είχε χτιστεί πάνω από την αρχαία πόλη.

Με την έναρξη των ανασκαφών, ο Shear ζήτησε από τον φωτογράφο της αποστολής να φωτογραφήσει τα σπίτια και τα κτήρια που θα γκρεμίζονταν. Είχε ήδη χωρίσει την περιοχή σε τομείς για να διευκολύνει την έρευνα. Το έργο της απαλλοτρίωσης, της αγοράς της γης και της απομάκρυνσης των κτηρίων πραγματοποιήθηκε ανά τομέα. Πριν την κατεδάφιση των κτισμάτων κάθε τομέα, ο φωτογράφος αναλάμβανε τη φωτογραφική τους τεκμηρίωση. Αν και οι στενοί δρόμοι δυσκόλεψαν το έργο του και πολλές από τις προσόψεις των κτηρίων είχαν λοξή γωνία λήψης, οι χίλιες λήψεις που πραγματοποιήθηκαν τεκμηριώνουν την εικόνα των κτισμάτων που κατεδαφίστηκαν προκειμένου να συνεχιστεί το έργο της ανασκαφής. Αυτές οι εξαιρετικές φωτογραφίες επιτρέπουν στους σύγχρονους μελετητές να ανασυνθέσουν την εικόνα της γειτονιάς.

The photographs provide an intimate view of the future site of the Agora excavations, still a living neighborhood. Its residents are captured going about their daily lives, shopping and sitting at cafes, children playing by the "Porch of the Giants". The Hephaisteion, situated on the hill to the west, is often incorporated in the images as a visual reference point. Shear commissioned the photographs in order to use them in lectures in America. The images establish "the scene", illustrating the contemporary Athenian city lying above the ancient one.

Once the excavation project began, Shear instructed the staff photographer to take views of the houses and buildings slated for removal. In preparation for the excavation, Shear divided the neighborhood into manageable sections for investigation. The process of expropriation, purchasing and removing the buildings occurred section by section. Prior to the demolition of the buildings that stood in each section, the staff photographer completed a photographic survey. Although the narrow streets complicated the task and many of the buildings' facades were shot obliquely, over one thousand "before" photographs were made of the buildings and houses that stood just before they were demolished to permit excavations. These "before" photographs allow contemporary scholars to reconstruct the neighborhoods.

Στην πραγματικότητα, παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μελετητές σε τομείς εκτός της αρχαιολογίας, καθώς αποτυπώνουν την εικόνα μιας αθηναϊκής γειτονιάς πριν ξεσπάσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος.

Ο Shear εφοδίασε, επίσης, με φωτογραφικές μηχανές όλους τους επιβλέποντες αρχαιολόγους. Οι μεγάλες φωτογραφικές μηχανές που χρησιμοποιούσαν οι φωτογράφοι της ανασκαφής δεν ήταν κατάλληλες για χρήση από τους ανασκαφείς. Η Leica, μια εύχρηστη μηχανή χειρός η οποία είχε μόλις εφευρεθεί, αποτέλεσε την ιδανική λύση. Το αρχείο των αρνητικών 35 μμ., γνωστό ως «Σειρά Leica», συμπληρώνει το αρχείο αρνητικών μεγάλου μεγέθους. Με τη Leica στο χέρι, ο αρχαιολόγος μπορούσε να καταγράψει τη στιγμή που ένα αρχαίο αντικείμενο ερχόταν στο φως. Ήταν να πρόκειται για ταινία σε αργή κίνηση, η σειρά Leica αποτυπώνει καρέ-καρέ τη γειτονιά που χάνεται.

Χιλιάδες άλλες φωτογραφίες καταγράφουν την πρόοδο των ερευνών και τη σταδιακή μετατροπή της περιοχής σε έναν από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα. Χάρη στις φωτογραφίες αυτές μπορούμε να ανασυνθέσουμε την πρόοδο των ανασκαφών, έργο τριών γενιών μελετητών που εργάστηκαν στην Αρχαία Αγορά. Οι χιλιάδες λήψεις που πραγματοποιήθηκαν προσφέρουν στους σύγχρονους μελετητές και στο κοινό τη δυνατότητα να δουν αυτό που είδαν και οι ανασκαφείς.

These exceptional images may in fact be more interesting to scholars outside the field of archaeology, as they provide a glimpse of an Athenian neighborhood just before the outbreak of the Second World War.

Shear also provided each archaeologist supervising work in the field with a hand-held camera. The large cameras used by the staff photographers were not well suited for use by the excavators. The Leica, a camera that could be easily held in the hand, was invented just prior to the start of the project and provided the perfect solution. Identified in our photographic archive as simply the "Leica series", the 35mm negative archive complements the large-format negative archive. With the Leica in hand, the archaeologist was there to capture the moment an ancient piece was discovered. Like examining a movie played in slow motion, the Leica series depicts the vanishing neighborhood frame by frame.

Thousands more images record the progress of the excavation and the transition of the area from urban living quarters to one of the most significant archaeological sites in Greece. It is through the photographs that we can re-imagine the progress of the excavation and recreate the work of three generations of scholars who have worked at the Agora. The thousands of negatives taken during the course of the excavation preserve a pictorial testimony captured by the excavators who worked in the field. They provide a virtual window through which contemporary scholars and the curious, can re-visit the site and see first hand what the excavators saw.

Θα ήταν αδύνατον να έχουμε μια εικόνα των γειτονιών που χάθηκαν ή της προόδου της ανασκαφής χωρίς τις φωτογραφίες και τις συνοδευτικές αναφορές που περιγράφουν πότε και πώς τραβήχτηκαν. Τα ογδόντα χρόνια που έχουν παρέλθει έχουν απελευθερώσει τις φωτογραφίες από την αποκλειστική χρήση τους ως αρχαιολογικά τεκμήρια. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι σήμερα έχουν γίνει οι ίδιες αντικείμενο ενδιαφέροντος. Οι ψηφιακοί πόροι που δημιουργούμε με την ευκαιρία του έργου «Αναβιώνοντας την Αρχαία Αγορά, τον τόπο που γεννήθηκε η Δημοκρατία» σύντομα θα επιτρέψουν σε όλους τους επισκέπτες του ιστότοπου να ανασυνθέσουν μόνοι τους οπτικά το παρελθόν.

It would be impossible to form a picture of the vanished neighborhoods or the progress of the excavation without the photographs and accompanying records, which describe when and where they were made. The span of eighty years has freed the images from being just archaeological photographs. In a real sense, they have become artifacts themselves. The electronic resources we are developing with the generous aid of the EEA grant will soon permit all who visit our site to re-imagine the past.

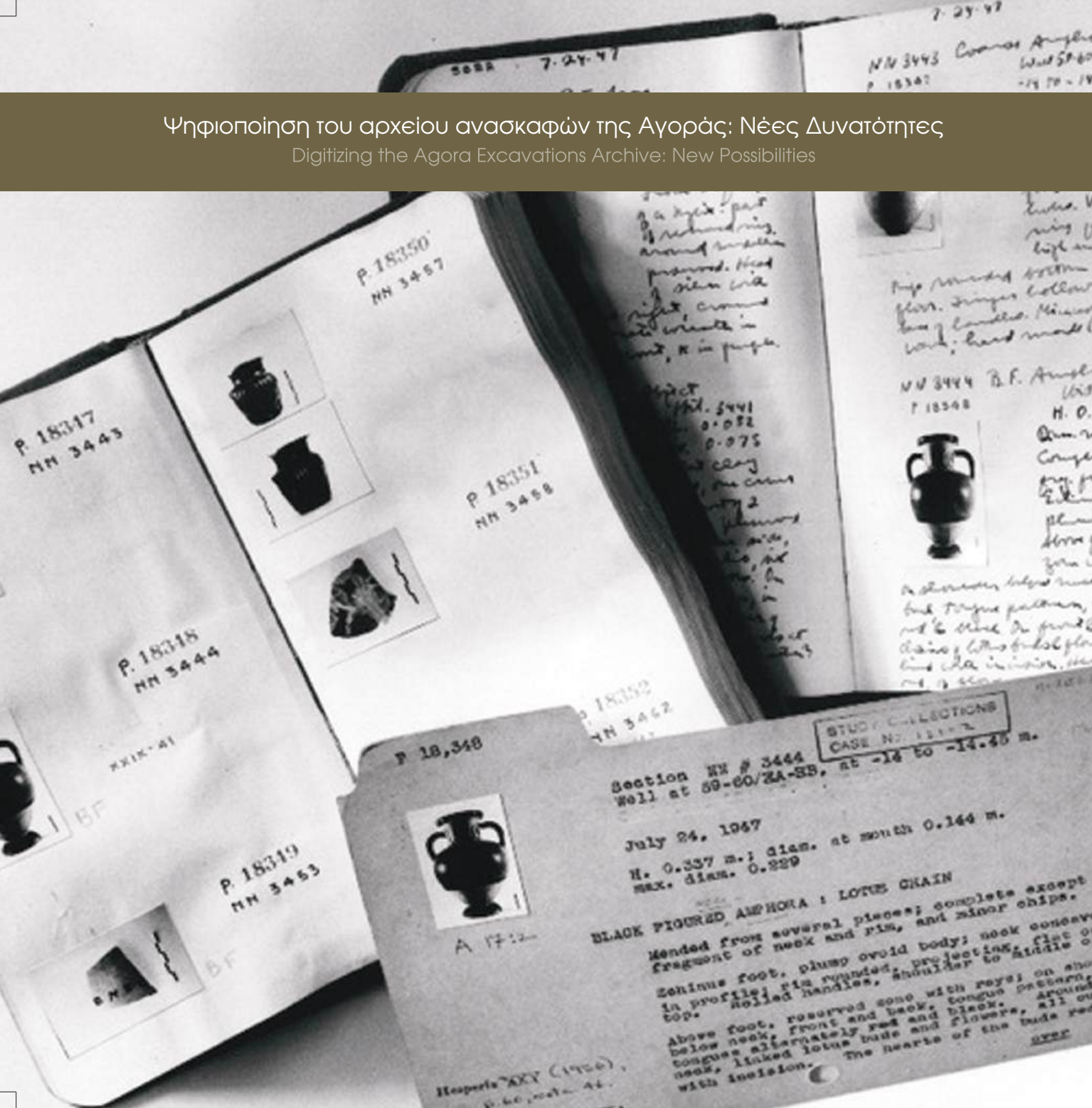
Craig Mauzy, Deputy Director, Agora Excavations

Ψηφιοποίηση του αρχείου ανασκαφών της Αγοράς: Νέες Δυνατότητες

Digitizing the Agora Excavations Archive: New Possibilities

P. 18350
MN 3457

P. 18351
MN 3458

P. 18318
MN 3444

P. 18,348

P. 18319
MN 3453

7.24.47
MN 3443
P. 18347
Coarse Argill.
W. 5.5-6.5
-14.70-14.75

3 a. 1/2 in. part
of red-figured
around middle
preserved. Head
of side with
right, crown
with white in
front, K in purple.

High rounded bottom
flatt. finger hollow
long handle. Minus
work; hand made

MN 3444 B.F. Amph.
P. 18348

A slender, lobed neck
but tongue pattern,
not to mind the front
chain, with first flange
line also in incision, the
red clay is visible.

Section XX # 3444
Well at 59-60/2A-BB, at -14 to -14.45 m.

July 24, 1947
H. 0.337 m.; diam. at mouth 0.144 m.
Max. diam. 0.229

A 1712

BLACK FIGURED AMPHORA : LOTUS GRAIN
Mended from several pieces; complete except
fragment of neck and rim, and minor chips.
Semi-cylindrical foot, plump ovoid body; neck concave
in profile; rim rounded, projecting, flange of
top. Rolled handles, shoulder to middle of
above foot, reserved cone with rays on shoulder
below neck, front and back; tongue pattern
around neck, linked lotus buds and flowers, all on
with incision. The hearts of the buds red
over

Hesperia XXV (1955),
p. 60, note 44.

Η Αρχαία Αγορά είναι αναμφισβήτητα ένας μοναδικός χώρος εργασίας. Περισσότερα από 80 χρόνια συστηματικών ανασκαφών έχουν δημιουργήσει ένα αρχείο υλικού πολιτισμού και τεκμηρίωσης που ικανοποιεί πέρα από κάθε προσδοκία έναν νεαρό αρχαιολόγο και μανιώδη χρήστη των υπολογιστών σαν τον γράφοντα. Οι πρακτικές συστηματικής αρχειοθέτησης που εισήχθησαν κατά την έναρξη των ανασκαφών και εξακολουθούν να εφαρμόζονται ως σήμερα προσδίδουν στη συλλογή της Αγοράς πληρότητα και συνοχή που εντυπωσιάζει και σπανίζει σε αρχεία τέτοιας κλίμακας. Η καθημερινή επανάληψη μιας διαδικασίας κάποτε σε αποξενώνει από το υλικό με το οποίο εργάζεσαι. Κι όμως, είναι πολλές οι φορές που η προσήλωσή μου έχει διακοπεί από μια φωτογραφία ή ένα σχέδιο που ξεχωρίζει μέσα από έναν όγκο υλικού προς επεξεργασία και με «αναγκάζει» να σταματήσω με θαυμασμό, να κάνω λίγο πίσω και να αναλογιστώ τη συνολική εικόνα. Η ομορφιά έχει τον τρόπο να μην περνά απαρατήρητη και να παρεισφρύει στη ζωή μας. Δεν μπορεί λοιπόν κανείς παρά να σεβαστεί αυτό το υλικό και να θελήσει να το μοιραστεί με τον υπόλοιπο κόσμο, στον οποίο στην πραγματικότητα ανήκει.

The Athenian Agora Excavations is a remarkable place to work. Over 80 years of meticulous excavation have produced an archive of material culture and documentation that leaves little to be desired for a young archaeologist and old computer hacker like myself. The systematic recording practices that were introduced at the very beginning of these excavations and continue to be used today provide the collection with an integrity and consistency that is refreshing and rarely seen in an archive of this size.

Attending to a process day after day can often detach you from the material you are working on. And yet, so many times I've been shaken out of my blind concentration by an image or drawing (from a simple pile of what I thought was work) that causes me to pause with wonder and step back for a moment and consider the larger picture. Beauty has a way of not being ignored. You can't help but respect this material and want to share it with the rest of the world to whom, really, it does belong.

Το έργο «Αναβιώνοντας την Αρχαία Αγορά, τον τόπο που γεννήθηκε η Δημοκρατία» μάς επέτρεψε να ικανοποιήσουμε την ανάγκη «να μοιραστούμε». Μάς επέτρεψε να μεταφέρουμε ένα μεγάλο μέρος της τεράστιας αρχαιολογικής συλλογής της Αρχαίας Αγοράς σε ψηφιακή μορφή, προκειμένου να γίνει προσβάσιμο σε οποιονδήποτε από οπουδήποτε, με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και ψηφιακών εφαρμογών που πολύ πρόσφατα αρχίσαμε να σχεδιάζουμε και να υλοποιούμε. Αν παρομοιάσουμε τα αρχεία της Αγοράς με ένα δάσος δεδομένων, τα ημερολόγια των ανασκαφών είναι τα δέντρα αυτού του δάσους. Τα ημερολόγια, τα οποία ξεπερνούν τα 850, καταγράφουν την καθημερινή πρόοδο της ανασκαφής. Περιέχουν τις σκέψεις, τις σημειώσεις, τις φωτογραφίες και τα σχέδια πολλών αρχαιολόγων που εργάστηκαν στην Αγορά τα τελευταία ογδόντα χρόνια και θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ένα πολυμεσικό έργο αγάπης για το αντικείμενο της αρχαιολογίας. Στις σελίδες τους έχω δει εξαιρετικές κατόψεις κτηρίων που προφανώς χρειάστηκαν εβδομάδες για να αποκαλυφθούν, τομές που συνοψίζουν χρόνια προσπάθειας και ισομετρικά σχέδια που μπορούν να αποδώσουν με εύληπτο τρόπο τη μορφή ενός κτίσματος, ταχύτερα από κάθε λεκτική περιγραφή. Κάθε μικρό κομμάτι της Αρχαίας Αγοράς είχε τη δική του μοναδική στιγμή αποκάλυψης -και όλες έχουν καταγραφεί στις σελίδες των ημερολογίων που σήμερα είναι διαθέσιμα σε όλους σε ψηφιακή μορφή, για να τα φυλλομετρήσουν ή να τα μελετήσουν.

The project "Reviving the Ancient Agora: The Cradle of Democracy" has helped fulfill this desire to share. It has helped to migrate a large part of the Athenian Agora's vast archaeological collection into an electronic format that can be accessed by anyone from anywhere, using new technologies and interfaces that we have only recently begun to dream up and create.

The trees in our forest of data have to be the excavation field notebooks. These journals or diaries record the day-to-day progress of excavation as it occurs. There are over 850 of them. They contain the thoughts, notes, photographs and drawings of the many archaeologists who have worked at the Agora over the past three generations. They are true multimedia labors of love. I've seen exquisite top plans that must have taken weeks to produce, cross-sections that summarize years of effort and isometric drawings that can clarify a structure faster than any textual description ever could. Every small part of the Athenian Agora has had its own day in the sunlight of focused human attention, and all have been recorded within the pages of these field notebooks, being made available now in electronic format for all to see and study.

Όμως η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών, ως ένας ακαδημαϊκός φορέας με δραστηριότητα δεκαετιών, οφείλει να δεσμευτεί για τη διατήρηση των ψηφιακών πόρων με την ίδια επιμέλεια και πολύχρονη αφοσίωση που έχει επιδείξει προς τα υλικά τεκμήρια. Αυτός είναι κι ο λόγος που έχουμε επικεντρώσει τις προσπάθειές μας στην έκθεση των ψηφιακών μας αρχείων κυρίως ως πρωτογενών δεδομένων (χρησιμοποιώντας κοινά πρότυπα, όπως XML και JSON). Αυτή η επιλογή μάς επιτρέπει να δημιουργούμε επικαιροποιημένες ιστοσελίδες και ειδικά σχεδιασμένο λογισμικό με βάση τα πρωτογενή δεδομένα, καθώς αντιλαμβανόμαστε πως οι ιστοσελίδες και το λογισμικό μας ενδέχεται κάποτε να αντικατασταθούν από νέους τρόπους πρόσβασης. Η δέσμευσή μας θα πρέπει να αφορά πάντοτε τα πρωτογενή δεδομένα και την πρόσβαση σε σταθερές ανοιχτές μορφές, όσο αυτό είναι εφικτό. Επίσης, αυτός ο τρόπος διαχείρισης παρέχει τη δυνατότητα να δημιουργηθούν νέα εργαλεία και τεχνολογίες -ελπίζουμε πάντοτε σύμφωνα με το πνεύμα της δημοκρατίας που διαπνέει το χώρο της Αγοράς.

Οι ανασκαφείς θα μπορούν πλέον να έχουν άμεση πρόσβαση από το πεδίο στα αρχεία της προηγούμενης ανασκαφικής περιόδου. Άλλες ανασκαφές που διενεργούνται σε όλη τη Μεσόγειο, οι οποίες συστηματικά χρησιμοποιούν τα αρχεία μας για την άντληση συγκριτικών στοιχείων θα διευκολυνθούν επίσης από την ευκολότερη πρόσβαση σε πρωτογενή αρχαιολογικά δεδομένα.

But as an old institution that spans generations, the ASCSA must be committed to maintaining our electronic resources with the same vigilance and long-term dedication that we've shown toward our material charges. This is why we've focused our efforts on exposing our electronic archives primarily as low-level raw data (using generic formats such as XML and JSON). This allows us to build temporary websites and custom-designed software on top of the raw data while realizing that our websites and software might one day be replaced with new interfaces and methods of access. Our commitment must always be to the raw data itself and to keeping it accessible in open stable formats for as long as possible. In addition, this also allows others the opportunity to build new tools and technologies on top of the archive, hopefully maintaining the spirit of democracy that has infused this place.

Trench supervisors will now have immediate access to previous season's excavation records while working in the field. Other excavations taking place throughout the Mediterranean, which regularly use our archive for comparanda and seriations, will also benefit from easier access to the raw archaeological data.

Επιπλέον, ο μέσος επισκέπτης στο αρχαιολογικό μας πάρκο δεν θα περιορίζεται στην πληροφόρηση που παρέχει ένας αρχαιολογικός οδηγός του χώρου, αλλά θα μπορεί να εξερευνήσει την Αρχαία Αγορά και την ιστορία της με όση λεπτομέρεια επιθυμεί.

Οι μελετητές της ιστορίας της αρχαιολογίας, όπως εμείς, θα ευνοηθούν κι εκείνοι από το έργο της ψηφιοποίησης. Σήμερα που βρισκόμαστε στη διαδικασία σχεδιασμού νέων ψηφιακών εργαλείων για την καταγραφή των ανασκαφών και νέων τρόπων πρόσβασης για την ανάλυση των αρχαιολογικών δεδομένων, έχουμε περισσότερο από ποτέ την ανάγκη για αποτελεσματική πρόσβαση στο παρελθόν μας. Θα πρέπει να μελετήσουμε τις πρακτικές, τις μεθόδους και τις αξίες των αρχαιολόγων των παλαιότερων γενεών, προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα τους εαυτούς μας. Καθώς πειραματιζόμαστε με νέες μεθόδους συλλογής δεδομένων και νέους τρόπους πρόσβασης και παρουσίασης δεδομένων, νοιώθουμε μεγαλύτερη την ευθύνη να μάθουμε από το παρελθόν και να χρησιμοποιήσουμε αυτή τη γνώση στη λήψη αποφάσεων και στη χάραξη ερευνητικών στρατηγικών. Αν μη τι άλλο, ως αρχαιολόγοι πιστεύουμε στην αξία του παρελθόντος ως οδηγού για το μέλλον. Καλύτερα εργαλεία για τη μελέτη της ιστορίας σίγουρα θα μας βοηθήσουν στην προσπάθεια να δημιουργήσουμε την επόμενη γενιά αρχαιολογικών δεδομένων.

And casual visitors to our archaeological park will no longer be bounded by the level of detail provided by a guidebook, but will instead be able to explore the history of the Athenian Agora in as much detail as they desire.

Students of archaeological history, like ourselves, will also benefit greatly. Now that we are in the process of designing new electronic tools for recording excavations and new interfaces for analyzing the resulting archaeological data, now more than ever we are in need of efficient access to our own past. We need to study the practices, methods and values of previous generations of archaeologists in order to understand ourselves better. As we experiment with new methods of data acquisition and new interfaces for data presentation, we have more responsibility to learn from the past and let it inform our decisions and directions than ever before. For if anything, as archaeologists, one of our most cherished beliefs is in the value of the past as a guide for our future. Better tools for studying our own history will surely help us in our efforts to create the next generation of archaeological data.

Ανακαίνιση και αναβάθμιση του εκθεσιακού χώρου στον όροφο της Στοάς Απάλου
Renovation and refurbishment of the exhibition space on the floor of the Stoa of Attalus

Η νέα έκθεση της συλλογής γλυπτών του ορόφου

Σε συνέχεια των εργασιών που πραγματοποιήθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία και στο πλαίσιο του έργου «Αναβιώνοντας την Αρχαία Αγορά, τον τόπο που γεννήθηκε η Δημοκρατία» η Α΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων πρότεινε την ανακαίνιση του ορόφου της Στοάς Αττάλου και την επανέκθεση γλυπτών μικρής κλίμακας της Συλλογής του Μουσείου της Αρχαίας Αγοράς.

Για το υποέργο της επανέκθεσης απαιτήθηκε η εκπόνηση από την Εφορεία, ήδη από το 2010, μουσειολογικής μελέτης η οποία εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Μουσείων του ΥΠΠΟΤ και είχε τίτλο «Τεκμήρια γλυπτικής από την Αρχαία Αγορά». Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, τα αρχαία έργα αναδιατάχθηκαν σε ενόπτες χρονολογικές και θεματικές, έτσι ώστε, με την προσθήκη εύληπτου και καλαίσθητου εποπτικού υλικού, να παρουσιάζεται στο ελληνικό και διεθνές κοινό μια αρκετά αντιπροσωπευτική εικόνα της αθηναϊκής γλυπτικής, με ιδιαίτερη βαρύτητα στη σημαντική συλλογή εικονιστικών έργων- πορτραίτων της αθηναϊκής Αγοράς.

The new exhibition of sculptures on the floor of the Stoa

Following the work implemented over the last decade and within the framework of the project «Reviving the Ancient Agora: The Cradle of Democracy», the First Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities proposed the renovation of the Stoa of Attalos floor and the exhibition of small-scale sculptures from the Agora collection.

The new exhibition of the sculptures necessitated a special museological study, which was undertaken by the Ephorate back in 2010. Titled "Examples of Sculpture from the Agora Excavations", the study was approved by the Museums Council of the Hellenic Ministry of Culture and Tourism. According to that study, the ancient works of art were arranged in chronological and thematic order and, with the aid of easy to understand labels and text panels, they present to the international public a rather representative collection of Athenian sculptures, with a special focus on the important group of portraits from the Athenian Agora excavations.

Τα γλυπτά της συλλογής οργανώθηκαν στις ακόλουθες εκθεσιακές ενότητες:

> Ιδεαλιστικές μορφές θεών και κοινών θνητών. Η ενότητα περιλαμβάνει έργα υστεροκλασικών-ελληνιστικών χρόνων του **4ου και 3ου αι. π.Χ.**

> Τα αθηναϊκά εργαστήρια αναπαράγουν κλασικά έργα. Στην ενότητα αυτή εκτίθενται ρωμαϊκά αντίγραφα κλασικών έργων του **1ου -2ου αι. μ.Χ.**

> Ρωμαϊκά πορträίτα του **1ου- 2ου αι. μ.Χ.** Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται πορträίτα πλούσιων αστών της Αθήνας, οι οποίοι εικονίζονται κατά τα αυτοκρατορικά πρότυπα.

> Η πόλη τιμά τους δημόσιους λειτουργούς. Η μικρή αυτή ομάδα περιλαμβάνει πορträίτα δημόσιων λειτουργών και κοσμητών στον τύπο της ερμαϊκής στήλης τα οποία χρονολογούνται στον **2ο και 3ο αι. μ.Χ.**

> Ρωμαϊκά πορträίτα του **3ου αι. μ.Χ.** Στην ενότητα εκτίθενται πορträίτα ιδιωτών και επιφανών πολιτών της ρωμαϊκής Αθήνας.

> Συλλογές γλυπτών που κοσμούν τα ιδιωτικά εκπαιδευτήρια της ύστερης αρχαιότητας. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται ένα σημαντικό τμήμα της συλλογής των γλυπτών της Οικίας Ω, έργα από την οποία εκτίθενται και στο ισόγειο της Στοάς.

The sculptures are arranged in the following units:

> Idealistic images of gods and mortals, comprising Late Classical-Hellenistic works of the **4th and 3rd c. B.C.**

> The Athenian workshops reproduce Classical sculptures, comprising Roman copies of Classical works of the **1st - 2nd c. A.D.**

> Roman portraits of the **1st- 2nd c. A.D.**, presenting portraits of wealthy Athenian citizens represented according to Imperial prototypes.

> The city honors state officials, comprising herms bearing portraits of state officials of the **2nd and 3rd c. A.D.**

> Roman portraits of the **3rd c. A.D.**, presenting portraits of private and prominent citizens in Roman Athens.

> Collections of sculptures adorning the private schools of late antiquity. The latter group includes an important part of the collection of sculptures from House Ω, some of which are also exhibited on the ground floor of the Stoa.

Εργασίες συντήρησης και ανάδειξης των γλυπτών και προπλασμάτων

Πριν την επανέκθεσή τους, τα 52 αρχαία έργα συντηρήθηκαν και καθαρίστηκαν από τις επιφανειακές επικαθήσεις σκόνης και αιθάλης. Ένα από τα εκθέματα, η μικρή μαρμαρίνη κεφαλή Νέμεσης, ρωμαϊκό αντίγραφο του περίφημου έργου του Αγορακρίτου, μεταφέρθηκε στα εργαστήρια συντήρησης του Νέου Μουσείου Ακροπόλεως και καθαρίστηκε από τις επικαθήσεις αιθάλης με τη νέα πρωτοποριακή μέθοδο laser.

Οι παλαιές πωρολιθικές βάσεις των γλυπτών που διατηρήθηκαν στην έκθεση συντηρήθηκαν, ενώ απαιτήθηκε και η κατασκευή νέων βάσεων από χυτό υλικό.

Για την αναδιάταξη των 52 γλυπτών εκπονήθηκε μουσειογραφική μελέτη, σύμφωνα με την οποία τα αρχαία έργα που μέχρι το 2011 ήταν παρατεταγμένα κατά μήκος των τοίχων και ανάμεσα στους κίονες του ορόφου μεταφέρθηκαν και εκτέθηκαν στο κέντρο του ελεύθερου χώρου της Στοάς, επιτρέποντας στους επισκέπτες να τα παρατηρήσουν από πλευρές που μέχρι σήμερα δεν ήταν ορατές και να αναπτύξουν μια διαλεκτική σχέση μαζί τους. Σε κάθε ενότητα έγιναν εσωτερικές ομαδοποιήσεις με θεματικά, κυρίως, κριτήρια.

The conservation of sculptures and models

Prior to the exhibition, the 52 ancient works of art were conserved and cleaned of surface deposits of dust and soot. One of the exhibits, the small marble head of Nemesis, a Roman copy of the famous work by Agorakritos, was transferred to the conservation laboratory of the New Acropolis Museum and cleaned using the new pioneer laser method.

The old poros statue bases that were retained in the exhibition were conserved, while the creation of new bases made of artificial stone was also necessitated.

The rearrangement of the 52 statues was based on a special architectural study, according to which the ancient works, which until 2011 were arrayed along the walls and between the columns of the floor, were transferred and exhibited in the free space of the Stoa, allowing visitors to view them from sides that were hitherto invisible and develop a dialectical relation with them. In all units, the sculptures were divided into subgroups, mostly on the basis of thematic criteria.

Η ομαδοποίηση των έργων επιτεύχθη χάρη στη χρήση ενιαίων χαμηλών βάσεων πάνω στις οποίες εδράζονται οι βάσεις των εκθεμάτων. Στις αρχές των ενότητων παρουσιάστηκαν μεμονωμένα κάποια σημαντικά έργα, όπως αγάλματα θεοτήτων ή πορträίτα αυτοκρατόρων.

Εκτός από τα αρχαία έργα, αναβαθμίστηκαν και αναδιατάχθηκαν επίσης τα εκτεθειμένα στον όροφο προπλάσματα των αρχαιολογικών χώρων Ακροπόλεως, Πνύκας και Αγοράς. Τα προπλάσματα αυτά, σε συνδυασμό με την πανοραμική θέα που προσφέρει ο εξώστης της Στοάς προς τον αρχαιολογικό χώρο της Αγοράς, το λόφο του Αγοραίου Κολωνού με τον καλοδιατηρημένο Ναό του Ηφαίστου και της Αθηνάς, τον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης, τον Άρειο Πάγο, και τους Δυτικούς λόφους, βοηθούν τους επισκέπτες να κατανοήσουν την αρχαία τοπογραφία και να αναπλάσουν νοητικά την μορφή της περιοχής κατά την αρχαιότητα.

The grouping of the statues was achieved thanks to the use of unifying low statues bases on which the bases of the exhibits rest. The beginning of each unit is marked by key works, such as statues of deities or portraits of Emperors.

In addition to the ancient works of art, models of the Acropolis, the Pnyx and the Agora were meticulously cleaned and rearranged. These models, combined with the panoramic view offered by the vestibule of the Stoa to the archaeological site of the Agora, the Agoraios Kolonos hill with the well-preserved Temple of Hephaistus, the sacred rock of the Acropolis and its western slopes allow visitors to comprehend ancient topography and visually recreate the look of the area in ancient times.

Εργασίες ανακαίνισης και αναβάθμισης των υποδομών του εκθεσιακού χώρου

Βασική προϋπόθεση για την αναβάθμιση του μουσειακού χώρου στον όροφο της ανακατασκευασμένης Στοάς Αττάλου ήταν ο ειδικός καθαρισμός των σύγχρονων αρχιτεκτονικών στοιχείων του κτηρίου. Οι τοίχοι από πωρόλιθο, οι μαρμαρίνοι κίονες, τα στηθαία του εξώστη και το δάπεδο καθαρίστηκαν από τις επικαθήσεις σκόνης και αιθάλης που τα 50 και πλέον χρόνια έκθεσης στις ατμοσφαιρικές συνθήκες της πρωτεύουσας είχαν συσσωρεύσει στο δομικό υλικό. Ο καθαρισμός επετεύχθη με τη χρήση υδροβολής και ειδικών χημικών σκευασμάτων -μέθοδο που είχε χρησιμοποιηθεί με επιτυχία από το Υπουργείο Πολιτισμού το 2003 για τον καθαρισμό του ισογείου και της πρόσοψης της Στοάς. Πραγματοποιήθηκαν επίσης εργασίες συντήρησης και εκσυγχρονισμού των υπάρχουσών υποδομών, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των σύγχρονων μουσειακών χώρων. Ο υπάρχων ανελκυστήρας που μέχρι σήμερα χρησιμοποιούνταν για λειτουργικές ανάγκες, ανακαινίστηκε χωρίς να χάσει την αρχική μορφή του, εξασφαλίζοντας την πρόσβαση ατόμων με κινητικά προβλήματα στον όροφο. Το βόρειο κλιμακοστάσιο του κτηρίου τέθηκε σε λειτουργία, ώστε να διασφαλισθεί η απρόσκοπτη έξοδος των επισκεπτών.

Renovation and refurbishment of the facilities of the exhibition space

A prerequisite for the refurbishment of the exhibition space on the floor of the reconstructed Stoa of Attalos was the special cleaning of the contemporary architectural members of the building. The poros walls, marble columns and parapets, as well as the floor were cleaned and the dust and soot that had been deposited during the building's exposure to the elements for over 50 years were removed. Cleaning was achieved by means of water jetting and special chemicals, following a method successfully used by the Ministry of Culture in 2003 for the cleaning of the Stoa ground floor and façade.

At the same time, the conservation and modernization of the existing facilities was implemented in line with contemporary museum practices. The existing lift, which was hitherto used to meet operational needs, was renovated without losing its original form, in order to provide access to people with mobility disabilities to the building's floor. The northern staircase of the building was put to use in order to secure the unimpeded exit of visitors.

Σημαντική επέμβαση ήταν η αισθητική και λειτουργική αναβάθμιση παλαιού πετάσματος, το οποίο είχε εγκατασταθεί στη δεκαετία του 1950 και διέτρεχε τον όροφο παράλληλα με την εσωτερική κιονοστοιχία, δημιουργώντας μια προστατευμένη περιοχή όπου φυλάσσονται πλήλινες αρχαιότητες σε ειδικές προθήκες.

Το παλαιό πέτασμα αντικαταστάθηκε από νέο, ίδιων διαστάσεων και στην ίδια θέση, κατασκευασμένο από σκελετό αλουμινίου και αδιαφανείς υαλοπίνακες. Σε επιλεγμένα σημεία διαμορφώθηκαν οπτικές δίοδοι με τη χρήση διαφανών υαλοπινάκων, ώστε να επιτρέπεται η θέαση του χώρου αποθήκευσης αρχαίων, χωρίς να είναι δυνατή η πρόσβαση του κοινού σε αυτόν. Στα σημεία αυτά δημιουργούνται χώροι στάσης-θέασης, όπου χαμηλά καθιστικά επιτρέπουν στιγμές χαλάρωσης και ανάπαυσης για τους επισκέπτες. Οι επιλεκτικές αυτές ματιές στους χώρους του Μουσείου όπου κινούνται οι αρχαιολόγοι και οι συντηρητές αρχαιοτήτων, απαγορευμένους αλλά τόσο γοητευτικούς και ελκυστικούς για το κοινό, θα παρουσιάσουν με διδακτικό τρόπο τις πρακτικές και μεθόδους που ακολουθούν την αρχαιολογική ανασκαφή και έχουν ως σκοπό την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ταυτόχρονα συντείνουν στην προβολή του αρχαιολογικού έργου το οποίο επιτελείται στην Αγορά από την Αμερικανική Σχολή από τη δεκαετία του 1930.

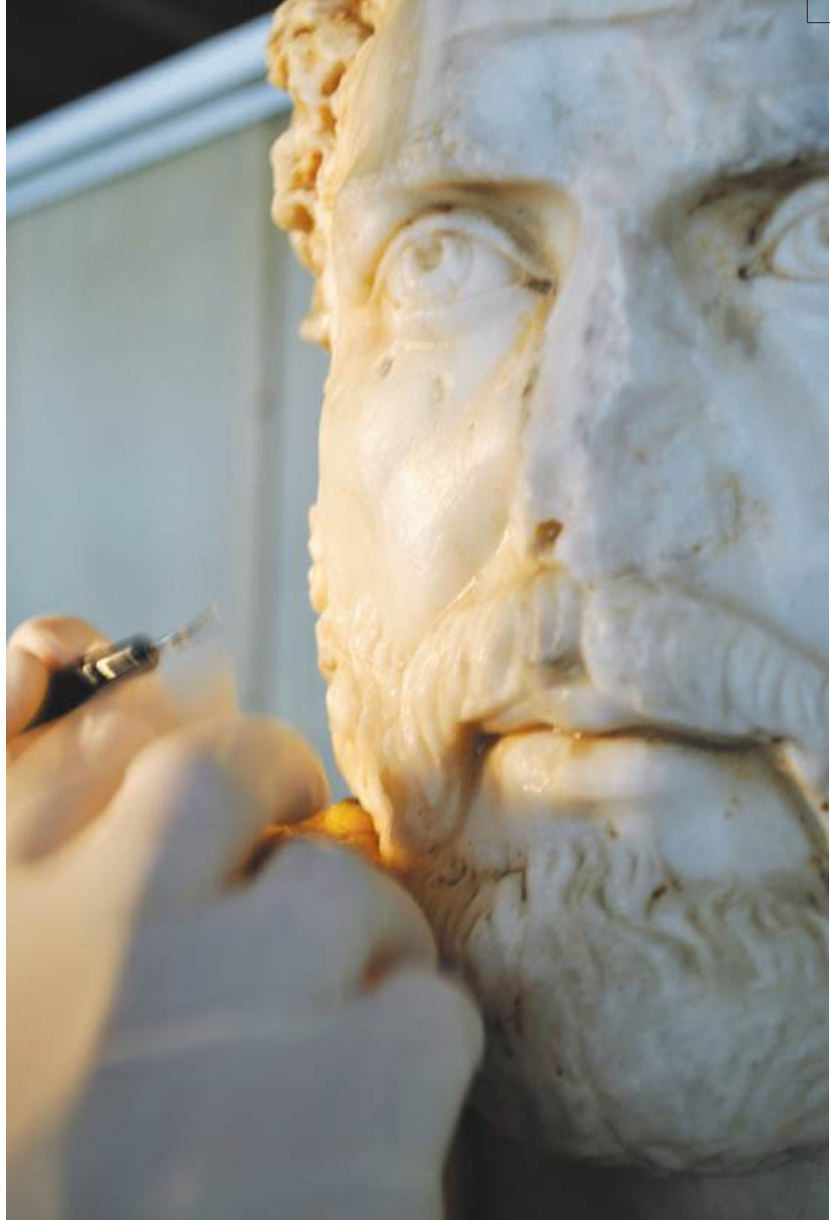
A key intervention was the aesthetic and functional refurbishment of the old partition wall that had been installed in the 1950s and ran along the floor, parallel to the interior colonnade, creating a protected area where terracotta exhibits were kept in special cases. The old partition wall was replaced by a new one made of aluminum frames with glass panels, which follows the pattern of the old partition. Thanks to the use of transparent glass panes, visual openings were created in select places affording visitors a view to the area where antiquities are stored, without having access to it. Designated areas for rest furnished with low seats allow visitors to relax.

Selective glances at museum areas where archaeologists and conservators work –areas that are of restricted access but attractive to the public –shall present in a rather instructive manner the practices used after the excavation, in order to protect the archaeological heritage. At the same time, they contribute to the promotion of the work implemented by the American School of Classical Studies in the Agora from the 1930s.

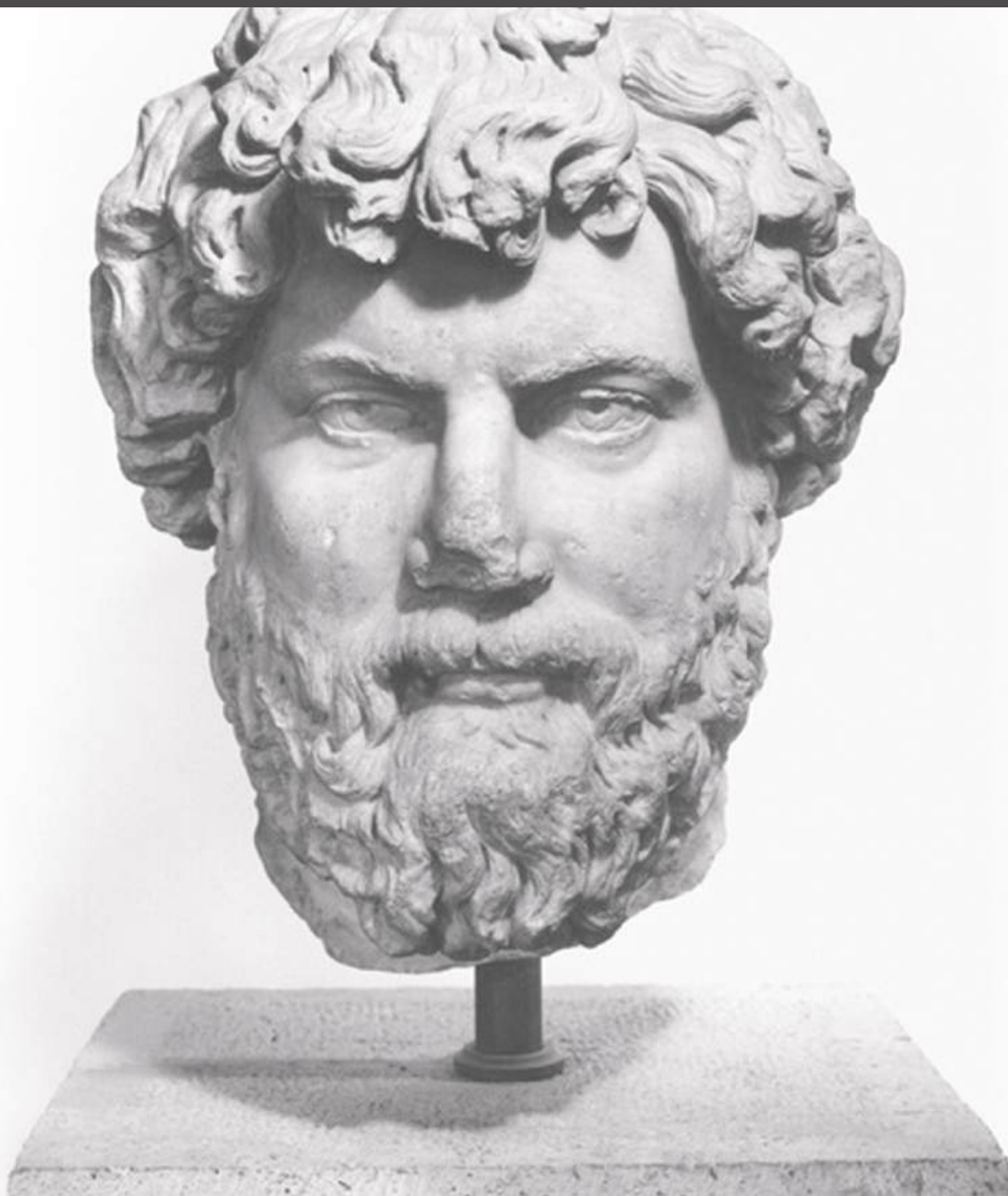
Τέλος, στο πλαίσιο του έργου εκπονήθηκαν μελέτη στατικής επάρκειας του ορόφου και μελέτη ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων, ενώ αναβαθμίστηκε το σύστημα ασφαλείας του ορόφου. Η απόδοση του ευρύχωρου ημιυπαίθριου χώρου στον όροφο του στωικού κτηρίου στο κοινό θα επιτρέψει μελλοντικά τη διοργάνωση θεματικών περιοδικών εκθέσεων με αρχαιότητες που προέρχονται από τις ανασκαφές στην Αγορά και βρίσκονται αποθηκευμένες στις αρχαιολογικές αποθήκες της Στοάς, γνωστές μόνο στο ειδικευμένο κοινό.

The implementation of the project also included the completion of a study regarding static strength of the floor and a study of the ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων, while the security system of the floor was also upgraded.

The opening of the spacious protected area on the first floor of the Stoa to the public shall permit the organization of thematic temporary exhibitions with antiquities from the excavations in the Agora that are currently stored in the storage areas of the Stoa, accessible only to specialists.

Προς μια αφήγηση για τα γλυπτά της έκθεσης
Towards a Narrative for the Sculptures of the Exhibition

Οι ανασκαφές στην Αρχαία Αγορά έχουν φέρει στο φως περισσότερα από 3500 λίθινα γλυπτά. Ήδη από τον 5ο αι π.Χ., ο Πίνδαρος αναφέρεται στο πολιτικό κέντρο του κράτους της Αθήνας ως την πανδαίδαλόν τ' ευκλέ' (περίτεχνα κοσμημένη και δοξασμένη) αγορά. Ο χώρος της Αγοράς θα παραμείνει σκηνικό περίφημων έργων τέχνης ως την ταξιδιωτική περιγραφή του περιηγητή Παυσανία τον 2ο αι. μ.Χ., όταν η Αγορά έδινε την εικόνα ενός μουσείου, εμπνέοντας στους πολίτες θαυμασμό και σεβασμό για ένα απώτερο ένδοξο παρελθόν και αποτελώντας ένα επιβλητικό περιβάλλον για την υποδοχή των διαπρεπών επισκεπτών που έρχονταν για να γιορτάσουν τα Παναθήναια ή να μνηθούν στα Ελευσίνια Μυστήρια. Προς επίρρωσιν των γραπτών πηγών, οι σωζόμενες επιγραφές μιλούν για την ύπαρξη πολυάριθμων αγαλμάτων, ορισμένα από τα οποία ήταν φιλοτεχνημένα από διάσημους γλύπτες. Οι ανασκαφές έχουν αποκαλύψει ίχνη και επιρροές των έργων τους μέσα από τις ενεπίγραφες βάσεις, τα αντίγραφα και τις «διασκευές» σε υστερότερες εποχές.

Πολλές είναι οι ανασκαφικές μαρτυρίες για το έργο «ανώνυμων» καλλιτεχνών που εργάστηκαν στην Αγορά από τον 5ο αι. π.Χ. έως τον 3ο αι. μ.Χ. δημιουργώντας αρχιτεκτονικά γλυπτά, αγαλμάτιδια και ανάγλυφα ή κατασκευάζοντας αντικείμενα καθημερινής χρήσης, σκεύη και εξαρτήματα επίπλων από μάρμαρο.

Excavations in the Athenian Agora have brought to light over 3,500 stone sculptures. As early as the 5th c. B.C., Pindar refers to the political center of the city of Athens as the πανδαίδαλόν τ' ευκλέ' αγορά (richly bedecked and glorious Agora). The area continued to house famous works of art until the time of the traveler Pausanias (2nd c. A.D.). At that time, the Agora gave the impression of a museum, evoking the admiration of citizens and respect for a distant past and also forming an imposing milieu for the reception of prominent visitors who came to celebrate the Panathenaia or to be initiated in the Eleusinian Mysteries. In addition to the written sources, the surviving inscriptions refer to the existence of numerous statues in the area, some of which were carved by famous sculptors. The excavations have detected traces and influences of their work on inscribed bases, copies and «adaptations» in later periods.

Thanks to the excavations, there is ample documentation of the work of "anonymous" artists who worked in the Agora from the 5th c. B.C. to the 3rd c. A.D. creating architectural sculptures, statuettes and reliefs, or objects for everyday use, vessels and furniture parts made of marble.

Τα τεκμήρια γλυπτικής από την Αρχαία Αγορά, πολύτιμα αν και αποσπασματικά σωζόμενα λόγω της συνεχούς χρήσης και επανάχρησης του χώρου και των ιστορικά μαρτυρούμενων καταστροφών, εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο της ιστορίας της αρχαίας γλυπτικής και παράλληλα εμπλουτίζουν τις γνώσεις μας για το ρόλο της γλυπτικής στον κομβικό για τη ζωή της πόλης και έντονα φορτισμένο ιστορικά χώρο της Αγοράς.

Στην κλασική εποχή, τα αγάλματα ήταν παραγγελία της επίσημης πολιτείας ή αφιερώματα ιδιωτών στους θεούς. Η εξέλιξη στην απόδοση της θεϊκής και ανθρώπινης μορφής οδήγησε σταδιακά στην εξιδανίκευση και στον ιδεαλισμό. Τα γλυπτά απεικόνιζαν άνδρες και γυναίκες γύρω στα είκοσι ή χωρίς ηλικία, σε ηρεμία και ακινησία. Δεν εξέφραζαν συναισθήματα, ούτε απέδιδαν φυλετικά ή ηλικιακά χαρακτηριστικά αλλά το αιώνιο και το άχρονο.

Τα έργα αυτά αποτέλεσαν πρότυπα για την ελληνιστική εποχή. Το νέο στοιχείο που έφερε η ελληνιστική εποχή στην απεικόνιση της θεϊκής και ανθρώπινης μορφής ήταν η προτίμηση για το ιδιαίτερο και το στιγμιαίο, τα προσωπογραφικά χαρακτηριστικά, τις εθνικές διαφορές. Ποτέ όμως δεν εξαλείφθηκαν ο ακαδημαϊσμός και η αναπαραγωγή -λιγότερο ή περισσότερο πιστή- των κλασικών προτύπων. Η παραγωγή αντιγράφων των έργων της κλασικής αρχαιότητας εντάχθηκε στη ρωμαϊκή εποχή.

Ο ρεαλισμός, ως μείωση της απόστασης που χωρίζει την εικόνα του προσώπου από το ίδιο το εικονιζόμενο πρόσωπο, αποτελεί κατάκτηση της ελληνιστικής εποχής. Στην κλασική δημοκρατική Αθήνα, η προβολή ιδιωτών μέσω της γλυπτικής αντιμετωπιζόταν με δυσπιστία. Μόνον οι ήρωες στρατηγοί, οι ηγετικές φυσιογνωμίες του πνεύματος και οι πολιτικοί άρχοντες του παρελθόντος είχαν τιμηθεί μεταθανάτια -και σπανιότερα ζώντες- με ανδριάντες.

The surviving sculptures from the Athenian Agora, valuable yet fragmentary due to the continuous use of the area and the historically documented destructions, are in line with the overall historical framework of ancient sculpture and concomitantly broaden our knowledge regarding the role of sculpture in the Agora, the heart of civic life and a place full of history.

In the Classical period, statues were commissioned by the State or dedicated by individuals to divinities. The development in the rendering of the divine and human figure gradually gave rise to idealization. Statues were regarded as works of art and they represented men and women around the age of twenty or ageless, in serenity and calmness. They neither expressed emotions nor rendered ethnic or age characteristics. Instead, they portrayed figures in a timeless dimension. Such works served as prototypes for the Hellenistic period.

The new element introduced in Hellenistic times in the rendering of the divine and human figure is the predilection for special characteristics and the momentary, for personal characteristics and ethnic traits. Still, academicism, the reproduction of Classical prototypes -faithful to a greater or lesser extent - was not abandoned. The production of copies of Classical works became more frequent in the Roman period.

Από την εποχή του Αλεξάνδρου, ο οποίος διέθετε τους προσωπικούς του προσωπογράφους, δημιουργήθηκε η παράδοση της εν ζωή απεικόνισης των ηγεμόνων. Το παράδειγμά τους μιμήθηκε η τάξη των πλουσίων ευεργετών. Οι πόλεις κολάκευαν τους ευεργέτες και τις οικογένειές τους τιμώντας τους ως θνητούς που άξιζαν την αθανασία για εξαιρετικές πράξεις. Η γλυπτική έχει τη δύναμη να διαπερνά τα χωρικά και χρονικά όρια στα οποία ο άνθρωπος είναι βιολογικά εγκλωβισμένος, παρέχοντας δια μέσου της τέχνης την αθανασία και την πανταχού παρουσία. Αυτή η δύναμη της γλυπτικής οδήγησε στην ανάδειξη του πορτραίτου ως κατεξοχήν έκφρασης της ρωμαϊκής τέχνης.

Τα ρωμαϊκά πορτραίτα διακρίνονταν για το ρεαλισμό τους, απέδιδαν δηλαδή φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά. Η τάση είχε την αφετηρία της σε πατροπαράδοτα ταφικά έθιμα. Οι Ρωμαίοι φύλασσαν στις οικίες τους πιστές απεικονίσεις των προγόνων κατασκευασμένες από εύπλαστα υλικά, όπως το κερί. Τη βεριστική αυτή τάση ήρθε να γονιμοποιήσει η ελληνική τέχνη της κατεργασίας του μαρμάρου.

Realism, viewed as the elimination of the distance between the image of the individual and the individual himself, is a key achievement of the Hellenistic period. In Classical, democratic Athens, the promotion of private individuals through sculpture was treated with suspicion. Only heroized generals, great intellectuals and political leaders of the past had been honored post mortem –and more infrequently in the course of their lifetime – by means of portrait statues.

The tradition of representing rulers in the course of their lifetime began with Alexander the Great, who had his own, personal prosopographers. Their example was followed by the class of wealthy benefactors. Cities flattered their benefactors and their families honoring them as mortals who deserved immortality for their exceptional deeds. Sculpture has the power to transcend space and time and limit man's biological existence, affording eternity and omnipresence. This power of sculpture made the portrait the expression of Roman art par excellence.

Roman portraits stood out for their realism, as they rendered physiognomic traits. This trend originated in traditional burial customs. Romans kept in their homes true representations of their ancestors made of malleable materials, like wax. This veristic trend was fertilized by the Greek art of marble working.

Έλληνες γλύπτες προσέδωσαν στα ρεαλιστικά πορträίτα τη σοφία και την εμπειρία της μορφής, συνοψίζοντας έτσι την απόδοση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών με το σεβασμό για τους ηγέτες ή τους δημόσιους άνδρες. Η απεικόνιση επιφανών ανδρών και δημόσιων λειτουργών της ρωμαϊκής Αθήνας στην Αγορά, τον κατεχοχόν τόπο τιμής για τον Αθηναίο πολίτη, συχνά ακολουθούσε τον τύπο απεικόνισης των μελών της αυτοκρατορικής οικογένειας.

Στην Αθήνα της ύστερης αρχαιότητας, οι ιδιοκτήτες των πλούσιων επαύλεων που αναπτύχθηκαν στην περίμετρο της Ακρόπολης συνέλεξαν τα διασωθέντα από τις επιδρομές του 3ου και 4ου αι. μ.Χ. έργα τέχνης. Με τη συλλεκτική τους δραστηριότητα, οι θιασώτες της ελληνικής παιδείας αυτής της όψιμης εποχής διέσωσαν έργα που χρονολογούνται από τον 4ο αι. π.Χ. έως τον 3ο μ.Χ. αιώνα.

Αυτή είναι αδρομερώς η αφήγηση της έκθεσης που αποδίδεται στο κοινό ως απότοκο του έργου «Αναβιώνοντας την Αρχαία Αγορά, τον τόπο που γεννήθηκε η Δημοκρατία» και λειτουργεί συμπληρωματικά της έκθεσης γλυπτών του ισογείου.

Greek sculptors attributed to realistic portraits the wisdom and experience of the image of the figure, mingling the rendering of individual traits with respect for rulers or public citizens. The representation of prominent individuals and State officials of Roman Athens in the Agora, the area considered by Athenian citizens as the heart of civic life, oftentimes followed the type of representation of members of the Empire family.

In Late Antiquity, the wealthy owners of the villas that were built around the Acropolis collected the works of art that survived after the invasions of the 3rd and 4th c. A.D. Advocates of Greek education at that time, with their love for collecting, preserved works of art dating from the 4th c. B.C. to the 3rd c. A.D.

This is in brief the narrative of the exhibition that is presented to the public as the outcome of the project «Reviving the Ancient Agora: The Cradle of Democracy», a supplement to the exhibition of sculptures on the ground floor of the Stoa.

Στο ιδιαίτερα προνομιακό περιβάλλον του ορόφου, φωτισμένα από το ήπιο φυσικό φως του στεγασμένου χώρου και προβάλλοντας στο γαλάζιο του αττικού ουρανού, τα γλυπτά συναντούν ξανά τον επισκέπτη της Αγοράς, ο οποίος βαδίζει στο χώρο και το χρόνο πλαισιωμένος από τη μια από το πανόραμα των καταλοίπων της αρχαίας τοπογραφίας και από την άλλη από τις θεϊκές, μυθικές, ηρωικές και ανθρωπίνες εικόνες από μάρμαρο που γέννησε η έξοχα ανθρωπομορφική αρχαία ελληνική τέχνη.

Για όλους όσους εργαστήκαμε για την υλοποίηση αυτής της έκθεσης με σεβασμό για την αρχιτεκτονική του υποδειγματικά ανακατασκευασμένου μνημείου και τις επιλογές των δημιουργών του, με ευγνωμοσύνη για τον ελεήμονα χρόνο που διέσωσε για τη γενιά μας και τις επόμενες τα δείγματα αυτά της αρχαίας γλυπτικής τέχνης, με εκτίμηση για το πλήθος των ερευνητών που έφεραν στο φως και μελέτησαν τα ευρήματα, με τη μέγιστη φροντίδα για τα σημαντικά αυτά έργα και με αίσημα ευθύνης απέναντι στο κοινό, τον τελικό αποδέκτη αυτού του εγχειρήματος, η ένταξη της έκθεσης του ορόφου στις αστικές διαδρομές του σύγχρονου ανθρώπου αποτελεί πηγή ιδιαίτερης συγκίνησης.

In the unique ambience of the floor, lit by the soft natural light of the roofed space and projected on the light blue background of the Attic sky, the sculptures shall meet again with the visitor of the Agora, who treads in space and time, surrounded on the one hand by a panorama of remains of the ancient topography and on the other by the marble images of divinities, mythical beings, heroes and humans born by the exquisite, anthropomorphic ancient Greek art.

For all of us who worked for the implementation of this exhibition with respect for the architecture of the exemplarily reconstructed monument and the selections of its creators, with gratitude for the forgiving time that preserved these samples of ancient Greek sculptures for our generation and for the future ones, with respect for the number of scholars who brought to light and studied the finds, with great care for those important works of art and mostly with a sense of responsibility towards the public, the end recipient of this project, the occasion of the addition of the exhibition on the Stoa floor to the civic routes of our contemporaries is a source of great satisfaction.

Η διαλεκτική της αρχιτεκτονικής αφήγησης
The Dialectics of Architectural Narrative

Η μελέτη επανέκθεσης αρχαίων έργων αθηναϊκής γλυπτικής και προπλασμάτων στον όροφο της Στοάς του Αττάλου στην αρχαία Αγορά της Αθήνας ήταν εξ αρχής μια αρχιτεκτονική πρόκληση.

Η προσέγγιση του σχεδιασμού ήταν εννοιολογική, αισθητική και λειτουργική. Μέσα από την αναζήτηση του ρόλου των γλυπτών και των προπλασμάτων και την προσπάθεια ερμηνείας του τρισδιάστατου χώρου του στωϊκού κτιρίου και του ευρύτερου περιβάλλοντός του σκιαγραφήθηκαν τέσσερις διακριτές εννοιολογικές αρχές της αρχιτεκτονικής ιδέας:

> Η σύνδεση του Μουσείου με την αρχαία τοπογραφία και το ιστορικό τοπίο, η οποία επιτυγχάνεται με τη διδακτική παρουσίαση των προπλασμάτων της Ακρόπολης, της Πνύκας και της Αγοράς, σε σχέση με την πανοραμική θέα που βιώνει ο επισκέπτης από τον εξώστη της άνω στοάς, προς τον αρχαιολογικό χώρο και τους γύρω λόφους.

> Η αντίληψη της αρχαίας αρχιτεκτονικής των στωϊκών οικοδομημάτων, με την ανάδειξη του αποκατεστημένου κτιρίου της Στοάς Αττάλου.

> Η επαφή με την επιστήμη της αρχαιολογίας και τις μεθόδους προστασίας των αρχαιοτήτων, μέσα από την επιλεκτική οπτική επικοινωνία με τη ζώνη συστηματικής αποθήκευσης της αρχαίας κεραμικής.

The study for the new exhibition of ancient works of Athenian sculpture and models on the first floor of the Stoa of Attalos in the Athenian Agora was from the beginning an architectural challenge.

The approach followed was notional, aesthetic and functional. Through the quest for the role of the sculptures and models and the attempt to interpret the three-dimensional area of the Stoa and its surroundings, four distinct principles and aims of the architectural idea were laid out:

> The connection of the Museum with the ancient topography and the historical landscape, which is achieved through the educational presentation of models of the Acropolis, the Pnyx and the Agora, in relation to the panoramic view experienced by the visitor from the vestibule of the stoa to the archaeological site and the surrounding hills.

> The perception of the ancient architecture of the stoas, with the promotion of the reconstructed Stoa of Attalos.

> The familiarization with archaeology and the methods of protecting the archaeological heritage, through selective visual contact with the zone of systematic storage of ancient pottery.

> Η ανάδειξη της αρχαίας γλυπτικής τέχνης μέσα από μια νέα αφηγηματική που προτείνει τη διαδραστική εμπλοκή των γλυπτών μορφών με τον επισκέπτη του χώρου.

Η ίδια η φύση της αρχαίας συλλογής και ο χώρος παρουσίας προσέδωσαν στην έκθεση έντονα ανθρωποκεντικό χαρακτήρα, καθώς πορträίτα σημαντικών προσωπικοτήτων της αθηναϊκής κοινωνίας βρέθηκαν μαζί με αγάλματα θεών και ηρώων, όπως ακριβώς συνέβαινε και στην Αγορά, διοικητικό και θρησκευτικό κέντρο της αρχαίας Αθήνας.

Για την υλοποίηση της αρχιτεκτονικής πρότασης, τα 52 εκθέματα τοποθετήθηκαν στον ανοιχτό χώρο της άνω Στοάς, δυτικά της κεντρικής κιονοστοιχίας. Με τη χωροθέτηση αυτή, τα γλυπτά εισχώρησαν στο χώρο κίνησης των επισκεπτών και αναμίχθηκαν μαζί τους. Αρχαίες μορφές και σύγχρονοι άνθρωποι με το πλήθος τους δημιούργησαν αίσθηση πολυκοσμίας, αναπαράγοντας νοερά την εικόνα της Στοάς την εποχή της αρχικής λειτουργίας της. Η δεσπόζουσα έννοια που διαχέεται σ' όλο τον εκθεσιακό χώρο είναι η ανθρώπινη ύπαρξη και η διαλεκτική ανάμεσα στον επισκέπτη και στις μαρμαρωμένες προσωπικότητες που κάποτε περπάτησαν και έπαιξαν κάποιο ρόλο στα δρώμενα της αρχαίας Αγοράς. Η δομή των ενότητων της γλυπτικής στο χώρο έγινε με ενδιάμεσα πλατώματα, όπου τοποθετήθηκαν τα προπλάσματα της Αγοράς σε διαφορετικές χρονολογικές περιόδους, σε χρονολογική συνάφεια με τις ενότητες των γλυπτών.

Η αρχιτεκτονική παρέμβαση επιλέχθηκε να είναι μορφολογικά λιτή, με απλές κατασκευές που συνέβαλλαν στην ομαδοποίηση των εκθεμάτων σε διακριτές ενότητες.

> The promotion of ancient art through a new narrative that opts for the interactive relationship of the sculptures with visitors to the site.

The very nature of both the ancient collection and the area where the sculptures are exhibited gave the exhibition a pronouncedly anthropocentric character, as portraits of important personages of the Athenian society coexisted with statues of gods and heroes, as was the case in the Agora, the administrative and religious center of ancient Athens.

For the implementation of the architectural study, the 52 exhibits were placed in the open space of the first floor of the stoa, to the west of the central colonnade. Thanks to this arrangement, the sculptures "invaded" the area where visitors move and "mingled" with them. Ancient figures and contemporary visitors gave the impression of a crowd, mentally recalling the Stoa at the time of its original use. The dominant notion throughout the exhibition space is the human being and the dialectics between the visitor and the petrified people who once walked here and played a part in the activities of the ancient Agora. The structure of the sculpture units in space was achieved with intermediate plateaus, where the models of the Agora, created at different times, were placed, in chronological association with the units of sculptures.

The architectural intervention was intentionally minimal, with simple constructions that aid the grouping of the exhibits in distinct units.

Στις αρχές των ενοτήτων παρουσιάστηκαν μεμονωμένα αγάλματα θεοτήτων ή αυτοκρατόρων. Η ομαδοποίηση και προβολή των ιδιωτικών έργων, όπως πορτραίτων ανδρών, γυναικών, νέων και αξιωματούχων, υλοποιήθηκε με τη δημιουργία χαμηλών ενιαίων επιπέδων, πάνω στα οποία εδράστηκαν οι ατομικές στήλες των γλυπτών. Οι ενιαίες αυτές βάσεις σημειολογικά συνθέτουν το επίπεδο ύπαρξης των αρχαίων μορφών, διακριτό από το χώρο κίνησης των επισκεπτών, ενώ ταυτόχρονα εξασφαλίζουν τη σταθερότητά τους σε περίπτωση σεισμού.

Η συγκρότηση κάθε ενότητας έγινε μέσω ενός ενοποιητικού αρχιτεκτονικού στοιχείου –μιας ταινίας από σκουρόχρωμο σταχτί πωρόλιθο που εδράζεται στο δάπεδο, περιγράφει τα εκθέματα και ταυτόχρονα οδηγεί τον επισκέπτη. Στην κατασκευή αυτή στερεώθηκε η εισαγωγική πινακίδα πληροφόρησης, που τοποθετείται στην αρχή κάθε ενότητας, καθώς και ένα μεταλλικό στοιχείο χαμηλού ύψους που σηματοδοτεί την πορεία, ενώ παράλληλα χρησιμεύει στη στερέωση των πινακίδων ατομικής σήμανσης κάθε γλυπτού.

Το πρώτο και κορυφαίο έκθεμα έχει τον προσανατολισμό της εισαγωγικής πινακίδας πληροφόρησης και υποδέχεται το κοινό. Τα άλλα γλυπτά παρακολουθούν συνεχώς τον επισκέπτη, επιδιώκοντας τη συνομιλία μαζί του. Στα πλατώματα μεταξύ των ενοτήτων, όπου η κίνηση μεταφέρεται προς το κέντρο της Στοάς, οι μορφές αλλάζουν προσανατολισμό, απευθυνόμενες τόσο στον επισκέπτη, όσο και στις προσωπικότητες της επόμενης ενότητας.

The beginning of each unit was marked by individual statues of gods or Emperors. The grouping and promotion of private works, such as portraits of men, women, youths and officials, was implemented through the creation of low unified surfaces, on which the individual bases of the statues rested. Semantically, these unified bases constitute the milieu of the ancient figures, distinct from the area where visitors move and, at the same time, they secure their stability in case of an earthquake.

Each unit was formed thanks to a unifying architectural feature: a band made of dark gray poros that rests on the ground, surrounds the exhibits and, at the same time, guides visitors. This construction bears the introductory informative sign, which is placed at the beginning of each unit, as well as a low metal element that marks the course, while at the same time it is also used for the fastening of the individual sign of each sculpture.

The first and most important exhibit follows the orientation of the introductory sign and welcomes visitors. The other sculptures constantly follow the visitor, attempting to converse with him or her. At the plateaus between the units, where motion is transferred towards the center of the stoa, the figures change direction, opening both to visitors and to those of the other unit.

Τεκμήρια γλυπτικής από την Αρχαία Αγορά
Examples of Sculpture from the Athenian Agora: The Exhibition

Η σταθερή ζήτηση ελληνικών έργων τέχνης από τους ηγεμόνες και τους βασιλείς των ελληνιστικών βασιλείων και στη συνέχεια από τους Ρωμαίους, είχε ως αποτέλεσμα τα αττικά εργαστήρια γλυπτικής να παράγουν για πολλούς αιώνες σημαντικό αριθμό έργων απaráμιλλης τέχνης. Ενυπόγραφες βάσεις αγαλμάτων που φυλάσσονται στην Αρχαία Αγορά αλλά και σε διάφορα Μουσεία και Συλλογές ανά τον κόσμο σώζουν τα ονόματα πολλών Αθηναίων γλυπτών που έζησαν και δημιούργησαν τις εποχές αυτές. Στα εργαστήρια της Αθήνας φιλοτεχνήθηκαν τα περίφημα νεοαττικά ανάγλυφα, μαρμάρινες σαρκοφάγοι, βωμοί, τραπεζοφόρα, μαρμάρινα αγγεία και θυμιατήρια, επιτύμβιες και αναθηματικές στήλες και, κυρίως, υψηλής ποιότητας πορträίτα και εικονιστικά αγάλματα.

Τα πορträίτα σημαντικών προσωπικοτήτων χρησιμοποιούνταν ανέκαθεν ως μέσο προπαγάνδας και φορέας ποικίλων μηνυμάτων. Οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες τα χρησιμοποιούσαν ιδιαίτερώς για τη διάδοση της εικόνας που επιθυμούσαν να προβάλουν και των μηνυμάτων που ήθελαν να στείλουν σε όλη την έκταση της αυτοκρατορίας.

For several centuries, the constant demand for Greek works of art by the rulers and Kings of the Hellenistic Kingdoms and, later on, the Romans led Attic sculpture workshops to produce a large number of unsurpassed sculptures. Inscribed bases of statues that are kept in the Athenian Agora as well as in several Museums and collections all over the world preserve the names of numerous Athenian sculptors who lived and worked at that time. The Attic workshops produced the famous Neoattic reliefs, marble sarcophagi, altars, table supports, marble vases and incense-burners, grave- and votive stelai and, particularly, high-quality portraits and portrait statues.

The portraits of prominent individuals were always used as a means of propaganda and carriers of various messages. Roman Emperors used them to promote the image they wished to project and the dissemination of the desired messages throughout the Empire.

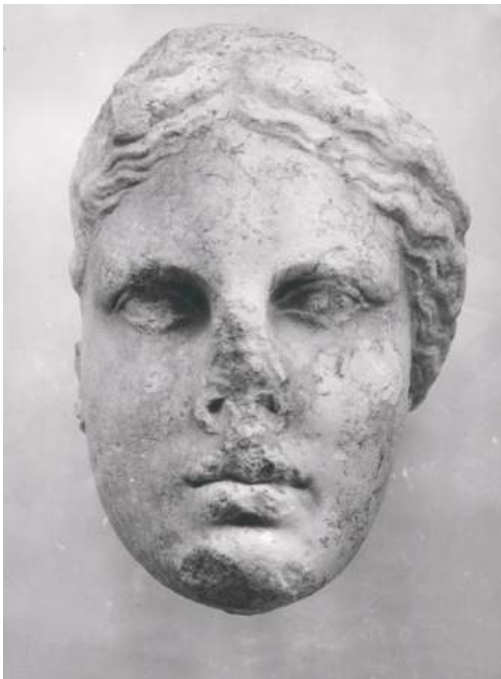
Στην Αγορά της Αθήνας, οι ανασκαφές έφεραν στο φως περιορισμένο αριθμό πορτραίτων μελών της αυτοκρατορικής οικογένειας, ίσως γιατί η Αγορά ως λίκνο της αθηναϊκής Δημοκρατίας και χώρος εφαρμογής των θεσμικών της λειτουργιών παρέμενε ασύμβατη με τη συνήθεια αυτή στη συνείδηση των Αθηναίων. Ωστόσο, η συλλογή πορτραίτων κυρίως ιδιωτών και τοπικών αξιωματούχων, που βρέθηκαν στην Αγορά και χρονολογούνται από τον 1ο έως τα τέλη του 3ου αι.μ.Χ., παραμένει ιδιαίτερα σημαντική για τη μελέτη της αττικής γλυπτικής της Ρωμαιοκρατίας. Για το λόγο αυτό η παρουσίασή της στο κοινό αποτέλεσε σταθερή επιδίωξη της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.

In the Athenian Agora, the excavations brought to light a limited number of portraits of members of the Imperial Family, possibly because the Agora, as the cradle of the Democracy and the area where democratic institutions were implemented, was incompatible with that practice in the collective conscience of Athenians. Nevertheless, the collection of portraits -especially of private individuals and local officials- that were discovered in the Athenian Agora and date from the 1st to the end of the 3rd c. A.D. is of particular value for the study of Attic sculpture in the Roman period. For that reason, its presentation to the public has been a constant aim of the Archaeological Service.

Νικολέττα Σαραγά, Αρχαιολόγος, Υπεύθυνη έργου - Μουσειολογική μελέτη
Nikoletta Saraga, Archaeologist, Project supervisor – Museological study

Κεφαλή υπερφυσικού αγάλματος Αφροδίτης, Αρ. ευρ. S 551

Μάρμαρο Πάρου (τέλη 4ου-αρχές 3ου αι. π.Χ.)

Προέρχεται από άγαλμα που θα έφτανε σε ύψος τα 3 μ.

Έφερε μεταλλικό διάδημα και ενώτια (σκουλαρίκια), ενώ το πίσω μέρος της κεφαλής ήταν καλυμμένο με την απόληξη ιματίου φιλοτεκνημένου από διαφορετικό κομμάτι μαρμάρου. Έχουν προταθεί ταυτίσεις με τη θεά Δήμητρα ή βασίλισσες των ελληνιστικών χρόνων, πιθανότατα όμως πρόκειται για απεικόνιση της θεάς Αφροδίτης.

Head of colossal statue of Aphrodite, Inv.no. S 551

Parian marble (end of 4th-beginning of 3rd c. B.C.)

It belongs to a statue that rose to a height of 3 m.

The head bore a metal diadem and earrings, while its back was covered by the hem of a mantle carved of a separate marble block. It has been tentatively identified as the goddess Demeter or a queen of the Hellenistic era, yet it is more probable that it represents the goddess Aphrodite.

Κεφαλή θεάς, πιθανώς Περσεφόνης, Αρ. ευρ. S 547

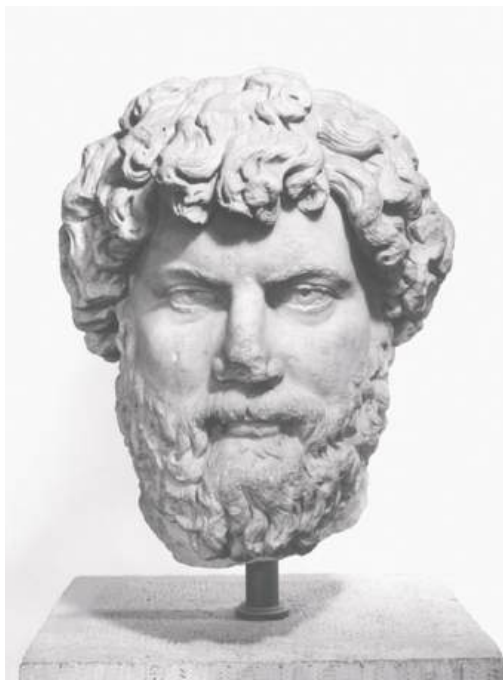
Πεντελικό μάρμαρο (2ος αι. μ.Χ.)

Προέρχεται από άγαλμα ύψους μεγαλύτερου του φυσικού και η θραύση στο άνω μέρος της κεφαλής ίσως δηλώνει αρχιτεκτονική χρήση του αγάλματος ως Καρυάτιδας. Πρόκειται για αντίγραφο που επαναλαμβάνει ένα αττικό έργο της πρώιμης κλασικής εποχής και χαρακτηρίζει τις καλλιτεχνικές προτιμήσεις στην εποχή των Αντωνίνων.

Head of a goddess, possibly Persephone, Inv. no. S 547

Pentelic marble (2nd c. A.D.)

It belongs to an over life-size statue and the break atop the head may hint at architectural use, possibly as a Karyatid. A copy of an Attic work of the early Classical period, it reflects the artistic preferences of the Antonine era.

Εικονιστική κεφαλή Αΐλιου Βέρου (:), Αρ. ευρ. S 335

Πεντελικό μάρμαρο (2ος αι. μ.Χ.)

Ο Καίσαρας Αΐλιος Βέρος, γιος του αυτοκράτορα Αδριανού από υιοθεσία, πέθανε πριν τον διαδεχθεί. Ήταν πατέρας του μετέπειτα αυτοκράτορα Λούκιου Βέρου.

Από την εποχή του Αδριανού, του πρώτου γενειοφόρου αυτοκράτορα, η ανάδειξη της ελληνικής παιδείας ως το συγκριτικό πλεονέκτημα κάθε επιφανούς Ρωμαίου πολίτη οδήγησε στο συρμό των πορτρέτων γενειοφόρων κατά την ελληνική συνήθεια.

Portrait head of Aelius Verus (?), Inv. no. S 335

Pentelic marble (2nd c. A.D.)

Caesar Aelius Verus, was the adopted son of the Emperor Hadrian, who died prior to succeeding him, as well as the father of Lucius Veus who became Emperor at a later time.

From the time of Hadrian, the first bearded Emperor, the designation of Greek education as the competitive advantage of all prominent Roman citizens led to the creation of bearded portraits according to the Greek tradition.

**Εικονιστική προτομή στον τύπο της
ερμαϊκής στήλης, Αρ. ευρ. S 586**

Πεντελικό μάρμαρο (2ος αι. μ.Χ.)

Εικονίζεται ο Μοιραγένης, γιος του Δαμοκλέους, από το δήμο της Κοίλης, επώνυμος άρχων της Ιπποθωντίδος φυλής.

Οι ερμαϊκές στήλες, αρχικά λατρευτικές εικόνες του θεού Ερμή, χρησιμοποιήθηκαν ως σήματα οδών και τάφων με αποτροπαϊκή δύναμη. Στην ελληνιστική εποχή αφιερώνονταν από τις Φυλές και από αξιωματούχους στην Αγορά και από τους εφήβους στα γυμνάσια και στις παλαίστρες. Κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους, οι στήλες επιστέφονταν με ρεαλιστικά πορτρέτα και έγιναν ιδιαίτερα δημοφιλείς για την απεικόνιση ανθρώπων του πνεύματος και δημόσιων λειτουργών, μεταξύ αυτών και των κοσμητών που είχαν την ευθύνη της εκπαίδευσης των εφήβων.

Portrait in the form of a herm, Inv. no. S 586

Pentelic marble (2nd c. A.D.)

It represents Moiragenes, son of Damokles, from the deme of Koile, Eponymous Archon of the Ippothontis tribe.

Originally serving as cult images of the god Hermes, herms marked roads and tombs and were thought to possess apotropaic powers. In the Hellenistic period, they were dedicated by the Tribes and by officials in the Agora and by the epebes in gymnasia and palaestrai. In the Roman period, stelae were crowned by realistic portraits and became very popular for the representation of intellectuals and state officials, among them the kosmetai who were responsible for the education of epebes.

**Εικονιστική κεφαλή ιερέα της αυτοκρατορικής
λατρείας, Αρ. ευρ. S 3500**

Πεντελικό μάρμαρο (Τέλη 2ου-αρχές 3ου αι. μ.Χ.)

Βρέθηκε στην περιοχή του Ελευσινίου Ιερού της Αγοράς και πιθανότατα ανήκε σε ιματιοφόρο ανδριάντα. Φέρει τριμερές διάδημα: στροφίον, σύμβολο για τους Ιεροφάντες που αναλάμβαναν την αποκάλυψη των μυστηρίων στους νεαρούς μύστες, στεφάνι μυρτιάς που σχετίζεται με την ελευσίνια λατρεία αλλά και την ιδιότητα του συνέδρου του Πανελληνίου και στέμμα κοσμημένο με οκτώ θωρακοφόρες προτομές αυτοκρατόρων, που συνδέει τη μορφή με την αυτοκρατορική λατρεία. Πιθανώς πρόκειται για ιερέα του Πανελληνίου, της πανελλήνιας συνομοσπονδίας των ελληνικών πόλεων με έδρα την Αθήνα, εμπνευστής της οποίας υπήρξε ο αυτοκράτορας Αδριανός.

Portrait of a priest of the Imperial cult, Inv. no. S 3500

Pentelic marble (End of 2nd-beg. of 3rd c. A.D.)

It was discovered in the area of the Eleusinion Sanctuary in the Agora and probably belonged to a draped statue. It bears a triple diadem: the strophion, an attribute of hierophants who were in charge of disclosing the mysteries to the young mystai; a myrtle wreath associated with the Eleusinian cult and the capacity as a member of the Panhellenion; and a crown decorated with eight cuirassed busts of Emperors, an element associating the figure with the Imperial cult. Apparently, this is a priest of the Panhellenion, the Panhellenic association of Greek cities with Athens at the center, an institution inspired by the Emperor Hadrian.

Ανάγλυφη προτομή του θεού Ήλιου, Αρ. ευρ. S 2355

Πεντελικό μάρμαρο (2ος αι. μ.Χ.)

Προέρχεται από τη διακόσμηση υστερορωμαϊκής έπαυλης στις υπώρειες του Αρείου Πάγου. Οι οπές περιμετρικά της κεφαλής προορίζονταν για ένθεση ακτινωτού μεταλλικού φωτοστέφανου. Το έργο έχει σαφείς αναφορές στην εικονογραφία του Μ. Αλεξάνδρου. Το πρότυπο αυτό, με το βλέμμα ψηλά, τη χαρακτηριστική στροφή της κεφαλής και την πλούσια κόμη που εντάσσεται στυλιστικά στο ρυθμό του ελληνιστικού μπαρόκ, χρησιμοποιήθηκε τόσο για την απεικόνιση του Ήλιου όσο και του θεϊκού Ευβουλέα, αδελφού του Τριπτόλεμου, θεότητας που συνδέθηκε με τη λατρεία της Ελευσίνιας τριάδας.

Relief bust of the god Helios, Inv. no. S 2355

Pentelic marble (2nd c. A.D.)

It once adorned a Late Roman villa at the foot of the Areopagus. The holes around the head were meant for the fastening of a radial metal halo. The work deliberately recalls the iconography of Alexander the Great. This prototype, with the glance turned upward, the typical turn of the head and the profuse hair that stylistically follows the style of the Hellenistic baroque was used both for the representation of Helios and for the divine Eubouleus, brother of Triptolemus, a divinity associated with the cult of the Eleusinian triad.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ CONTRIBUTORS

Α΄ ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

- > Αλέξανδρος Μάντης, Αρχαιολόγος, τ. Διευθυντής
- > Σταυρούλα Σαμαρτζίδου, Αρχαιολόγος, τ. Διευθύντρια
- > Ελένη Κουρίνου, Αρχαιολόγος, Διευθύντρια
- > Νικολέττα Σαραγά, Αρχαιολόγος, Υπεύθυνη έργου
μουσειολογική μελέτη
- > Μαρία Λιάσκα, Αρχαιολόγος – μουσειολόγος
- > Κλειώ Τσόγκα, Αρχαιολόγος
- > Ευρύκλεια Αλεξανδράκη, Πολιτικός μηχανικός
- > Φωτεινή Τάσσιου, Ηλεκτρολόγος μηχανικός
- > Γιώργος Παγανής, Τμηματάρχης συντήρησης
- > Δημήτρης Μαστορόπουλος, Γλύπτης
- > Κώστας Βασιλειάδης, Συντηρητής λιθίνων του
Νέου Μουσείου Ακροπόλεως
- > Δημήτρης Δαμιανός, Συντηρητής
- > Θανάσης Καγκιούζης, Συντηρητής
- > Σεραφείμ Κορώσης, Συντηρητής
- > Μιχάλης Μηαρδάνης, Συντηρητής
- > Νίκος Κρητικός, Μαρμαροτεχνίτης

First Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities

- > Alexandros Mantis, Archaeologist, former Director
- > Stauroula Samartzidou, Archaeologist, former Director
- > Eleni Kourinou, Archaeologist, former Director
- > Nikoletta Saraga, Archaeologist, Project supervisor
museumological study
- > Maria Liaska, Archaeologist – museologist
- > Cleo Tsonga, Archaeologist
- > Eurykleia Alexandraki, Engineer
- > Foteini Tassiou, Electrical Engineer
- > Giorgos Paganis, Head conservator
- > Dimitris Mastoropoulos, Sculptor
- > Kostas Vasileiadis, Conservator, New Acropolis Museum
- > Dimitris Damianos, Conservator
- > Thanasis Kagouzis, Conservator
- > Serapheim Korosis, Conservator
- > Michalis Bardabis, Conservator
- > Nikos Kritikos, Marble carver

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ CONTRIBUTORS

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

- > Jack L. Davis, Director
- > Παντελής Πάνος, General Manager, Υπεύθυνος έργου
- > John McKesson Camp II, Director of the Agora Excavations
- > Craig Mauzy, Deputy Director of the Agora Excavations
- > Bruce Hartzler, IT Specialist, Agora Excavations
- > Annie Hooton, Archaeological illustrator,
Agora Excavations
- > Karen Loven, Head conservator, Agora Excavations
- > Angelique Sideris, Photographer, Agora Excavations
- > Pia Kvarnstrom-Stavrinidi, Digital librarian,
Agora Excavations
- > E. Jan Jordan, Secretary, Agora Excavations
- > Sylvie Dumont, Registrar, Agora Excavations
- > Παντελής Νικολαΐδης, Σύμβουλος
- > Μαρία-Λουΐζα Λαοπόδη, EEA Grant Project Coordinator

American School of Classical Studies at Athens

- > Jack L. Davis, Director
- > Pantelis Panos, General Manager, Project Supervisor
- > John McKesson Camp II, Director of the Agora Excavations
- > Craig Mauzy, Deputy Director of the Agora Excavations
- > Bruce Hartzler, IT Specialist, Agora Excavations
- > Annie Hooton, Archaeological illustrator,
Agora Excavations
- > Karen Lovén, Head conservator, Agora Excavations
- > Angelique Sideris, Photographer,
Agora Excavations
- > Pia Kvarnstrom, Digital archivist, Agora Excavations
- > E. Jan Jordan, Secretary, Agora Excavations
- > Sylvie Dumont, Registrar, Agora Excavations
- > Pantelis Nikolaidis, Consultant
- > Maria-Louiza Laopodi, EEA Grant Project Coordinator

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

EXTERNAL COLLABORATORS

ΥΠΟΕΡΓΟ - ΦΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΚΑΤΑΛΟΓΡΑΦΗΣΗ &
ΨΗΦΙΑΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΤΗΣ ΑΣΚΣΑ

- > AMS Συστήματα οργάνωσης αρχείων ΕΠΕ
Ψηφιοποίηση συλλογών ΑΣΚΣΑ
- > **Καταλογογράφηση συλλογών ΑΣΚΣΑ:**
Παναγιώτης Αθανασόπουλος
Άννα Αργυροπούλου
James Artz
Leslie
Feldballe
Νάντια Κούτσινα
Kris Lorenzo
Βασίλης Τσιαϊρης
Lucie Vidlickova
Τάσος Φράγκου
Αφροδίτη Χατζόγλου
- > Logos Associates ΕΠΕ – Δημοσιότητα έργου
- > Talent AE – Επέκταση του υπάρχοντος δικτυακού
ιστοτόπου & ανάπτυξη Ψηφιακών Εφαρμογών
- > Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Συστημάτων και
Υπολογιστών (ΕΠΙΣΕΥ), Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο
Τεχνικός σύμβουλος έργου

Sub-project 1: Digitization, cataloguing and promotion
of ASCSA Collections

- > AMS Systems Ltd. Organizing Files
ASCSA collections digitization
- > **ASCSA collections cataloguing:**

Panagiotis Athanasopoulos
Anna Argyropoulou
James Artz
Leslie Feldballe Artz
Nadia Coutsinas
Kris Lorenzo
Vassilis Tsiairis
Lucie Vidličková
Tasos Frangou
Afroditi Chatzoglou
- > Logos Associates Ltd - Publicity
- > Talent SA - Extension of existing web site development
& Digital Applications
- > Institute of Computer Systems (ICCS), NTUA - advisory work

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

EXTERNAL COLLABORATORS

ΥΠΟΕΡΓΟ 1 - ΕΚΘΕΣΗ ΟΡΟΦΟΥ ΣΤΟΑΣ ΑΤΤΑΛΟΥ

- ΑΧριστίνα Αθ. Παπαδημητρίου, Αρχιτέκτονας
μουσειογραφική μελέτη
- > Ζυγούρης Νικ. & ΣΙΑ ΕΕ – Στατική μελέτη νέας έκθεσης
 - > Εμμανουήλ Ιωανν. Αγαπάκης – Ηλεκτρομηχανολογική μελέτη
 - > Άγγελος Σωτηρόπουλος, Έκτακτος συντηρητής
 - > Ειρήνη Βρεττού, Έκτακτη συντηρήτρια
 - > ρηγόρης Κωσταντόπουλος, Έκτακτος εργατοτεχνίτης
 - > Νίκος Βαϊλακάκης, Έκτακτος εργατοτεχνίτης
 - > Προελλάς ΑΒΕΤΕ – Προκατασκευασμένες βάσεις γλυπτών
 - > Τάκης Γ. Ζαριφόπουλος ΑΕ – Σύστημα ασφαλείας ορόφου Στοάς Αττάλου
 - > Βαλσαμίδης ΑΤΕΑ – Ανεγκυστήρας Στοάς Αττάλου
 - > Μικρογλυπτική Δ. Σώτας Δ. Σελίμης & ΣΙΑ ΟΕ – Καθαρισμός των σύγχρονων αρχιτεκτονικών στοιχείων του ορόφου της Στοάς Αττάλου Α' φάση
 - > Καγιώρη Κωνσταντίνα & ΣΙΑ Ο.Ε. – Καθαρισμός Β' φάση, τιμεντοκονία προκατασκευασμένων βάσεων, βάσεις γλυπτών
 - > Print All ΕΠΕ – Σήμανση έκθεσης ορόφου της Στοάς Αττάλου
 - > Ιερωνυμάκης Γεώργιος – Μεταλλικές κατασκευές ΑΒΕΕ
Μεταλλικές κατασκευές νέας έκθεσης
 - > Ε. Σ. Παπακωνσταντίνου & ΣΙΑ ΕΕ – Κρύσταλλα νέου διαχωριστικού πετάσματος
 - > Ντότσιας Δημήτριος & ΣΙΑ ΟΕ – Αλουμίνια νέου διαχωριστικού πετάσματος
 - > Νίκος Χρ. Δημόπουλος – Ενίσχυση υαλοπινάκων των προθηκών φύλαξης αρχαιοτήτων
 - > Γαρυφαλιά Στ. Ζεϊμπέκν – Σιδηρικές εργασίες Β' κλιμακοστασίου Στοάς Αττάλου

Sub-project 1 – Exhibition on the floor of the Stoa of Attalos

- > Christina Ath. Papadimitriou, Architectural study
- > Zygoouris Nik. & Co., Static study of new exhibition
- > Emmanouel Ioann. Agapakis, Electrical engineering study
- > Angelos Sotiropoulos, Contract conservator
- > Eirini Vrettou, Contract conservator
- > Gregoris Konstantopoulos, Contract worker
- > Nikos Vailakakis, Contract worker
- > Proellas AVETE, Prefabricated statue bases
- > akis G. Zarifopoulos S.A., Security system, Stoa of Attalos floor
- > Valsamidis ATEA, Stoa of Attalos elevator
- > Mikroglyptiki D. Sotas D. Selimis & Co.– Cleaning of the modern architectural elements of the Stoa of Attalos floor
First phase
- > Kagiorgi Konstantina & Co. – Second phase of cleaning, cement mortar of prefabricated bases, statue bases
- > Print All Ltd– Exhibition signage
- > Ieronymakis Georgios – Metallikes kataskeues AVEE
Metal constructions of new exhibition
- > E. S. Papakonstantinou & Co.– Crystals of new partition wall
- > Dotsias Demetrios & Co– Aluminum parts of new partition wall
- > Nikos Chr. Dimopoulos– Enforcement of the glass panels of the showcases
- > Garyfalia St. Zeibeki – Iron works for the second elevator in the Stoa of Attalos

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ,
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ & ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ